

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Tuesday 14th July, 2020

The Assembly met at 9 am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab, e bonzour tou dimoun ki a lekout, e pe swiv travay Lasanble Nasyonal. Pou sa semenn Lasanble Nasyonal i pou annan kestyon pou Minis responsab pou Litolizasyon Later avek Labita, Minis Pamela Charlette. I pou osi tou annan en kestyon, en *Private Notice Question* ki pou Minis Finans. E, sa i sorti kot *Leader Lopoziyon*.

E sa pou swiv par bann Mosyon. E osi tou nou annan kontinyasyon *Second Reading*, kontinyasyon deba lo *Mental Health Care Bill*. So sa 2 zour nou pou, se sa bann biznes ki pou lo *Order Paper*. Nou ava komans toudswit avek en prezantasyon, en dokiman, en papye. E mon ava donn laparol Deputy Clerk.

MADAM DEPUTY CLERK

Mersi, Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm, e tou dimoun ki a lekout. Papye ki pe ganny prezante bomaten i, *The Seychelles Human Rights Commission - Annual Report 2019*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Deputy Clerk. Bon ankor mon ava fer rapel bann Manm, bann tel rapor lir i ganny table dan Lasanble Nasyonal, en Manm i annan dwa pou li formil en Mosyon pou diskit sa rapor. So, mon met sa devan zot, si i annan okenn Manm ki santi ki ler zot in pas dan sa rapor, i annan en bezwen pou anmenn sa rapor pou deba *on the floor of the House*. Zot lib pou zot fer li. E, sa i swivan *Standing Orders*.

Toudswit mon ava demann *parliamentary reporter* pou apel Minis Pamela Charlette, pou li rantre pou nou pran son bann kestyon.

Mon ti a kontan dir bonzour, e *welcome* Minis Pamela Charlette. Minis responsab pou Labita, Lenfrastruktir avek Transpor lo Later. Minis i akonpanyen par Sekreter Prensipal pou Lenfrastruktir, Mr Yves Choppy. Sekreter Prensipal pour Later, Mrs Fanette Albert. E *CEO* pou

Property Management Corporation, Ms Evelina Antat. *Minister*, avek ou delegasyon, bonzour, e *welcome* dan Lasanble Nasyonal. Nou ava al toudswit lo kestyon, e mon ava *call on* Onorab Waven William pou poz son premye kestyon. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis, avek ou delegasyon. Bonzour tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker, kestyon i *comme* swivan;- Eski Minis pour Lakaz e Later i kapab dir ek sa Lasanble konbyen larzan Gouvernman in anmase ek re peyman lozman pandan 2018 e 2019? Konbyen ka aryeraz e son sonm larzan? E ki mezir pe ganny pran pou rekiper larzan avek kliyan? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab William. *Minister*.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou Onorab. Bonzour tou dimoun a lekout. Pou premye kestyon Onorab William. Mr Speaker, *PMC* i annan 2 kalite Lagreman ki i sinyen avek kliyan ki ganny lakaz. Lagreman lwe, dan ka kot en kliyan i ganny en lakaz lo

en baz tanporer. Ou, son sityasyon finansyel pa permet li pou aste son lakaz. Oubyen en Lagreman *House Purchase*, pou kliyan ki pe aste son lakaz.

Dan ka *House Purchase* Lagreman, kou lakaz i ganny re peye lo en baz o mwan, atraver *PMC*. Lentere lo kou lakaz i 5 poursan, e kliyan i sipoze refer peyman lakaz dan en dele letan 25an. 65poursan kliyan pe aste zot lakaz. Pri lakaz i varye baze lo lannen ki proze ti konplete, e son lokasyon. Bann lakaz ki'n ganny donnen an 2018 a 2019, pe fer en repeyman an mwayenn R2696 par mwan. *PMC* in kolekte sa bann sonm swivan avek repeyman lakaz.

An 2018, lo *house purchase*, in anmas li R47 milyon. Lo *house rent*, in anmas li R8milyon. An 2019, lo *house purchase*, in anmas li R49 milyon. E *house rent* in anmas li R8.8milyon.

Bann ka aryeraz i *comme* swivan, lo *house purchase* an 2018, ti annan 747 ka aryeraz. E an 2019 ti annan 715 ka aryeraz. Total valer aryeraz, an 2018, ti 14.7milyon, e 2019 ti 14.9 milyon.

Pou bann kliyan ki ti lo *house rent*, an 2018 ti annan 496 ka aryeraz. E an 2019 ti annan 487 ka aryeraz. E valer total sa bann aryeraz i *comme*

swivan;- an 2018, 15.7milyon, e an 2019, 13.2milyon. I enportan pou note, ki sa bann sonm aryeraz in ganny akimile dan kont *PMC* pandan plizyer lannen.

Mr Speaker, komansman lannen 2018, *PMC* in fer li mandatwar pou kliyan siny en *salary deduction*, oubyen en *Standing Order* letan zot ganny lakaz inisyman.

I annan serten ka kot kliyan i dan lanplwa *casual*, oubyen *self-employed*, ki fer li difisil pou servi bann tel metod peyman. E alors dan sa bann ka, *PMC* i aksepte peyman atraver *cash*. I enportan note ki lamazorite kliyan, 80poursan, i fer zot repeyman atraver en *salary deduction*. Oubyen parey mon'n dir, *Standing Order*. Dan sa bann ka, *PMC* i asir son repeyman.

Malgre i annan kliyan ki pe onor zot repeyman *cash*, *PMC* i fer fas avek bokou difikilte pou kolekte repeyman avek serten lezot kliyan. Mr Speaker, nou konsyan avek kou pri lavi kin sanze bann problem sosyal, plis lakaz, e kliyan pou zere, pe kontribye pou fer kliyan tonm dan aryeraz.

Mr Speaker, *PMC* i annan en seksyon *Debtors*, ki dedye lo en baz kontinyel, pou swiv e

konsey bann kliyan ki pa konsistan avek zot peyman, pou fer nouvo laranzman peyman. E si i neser, let *warning* i ganny *issue*, apre ki bokou konsiltasyon in ganny fer avek kliyan.

PMC i *issue* en maksimonm 3 let *warning*. Si sityasyon pa amelyore, zot ka i ganny diskite lo en *Debt Recovery Committee* ki ti ganny kree an 2018. Sa *Committee* ki kontyen bann Manm lo *Management PMC*, i annan pou bi evalye bann ka kliyan ki pa pe onor zot repeyman.

Zot *case* i ganny prezante, e Komite i analiz tou zefor ki'n ganny fer pou kliyan rekomans pey zot lakaz. La Komite i pran en desizyon pou swa *Management*, revwar sa kliyan, ou pou anvoy ka kot Avoka.

Dan lenstans kot ka i ganny anvoye kot Avoka. Avoka, i *issue* en premye let kliyan, pou en laranzman peyman. Dan serten ka, kliyan i al fer en laranzman peyman atraver Avoka. Dan lezot ka, zot fer en laranzman avek *PMC*. Si sityasyon pa sanze, *case* i ganny mete swa devan menm *Board*. Ouswa Ankour, pou en desizyon pou rekouver sa det, ouswa *repossess* lakaz.

Ler *case* in ariv Ankour, i annan en loportinite pou en

medyasyon. Dan sa bann ka, kliyan i agree lo en *judgement by consent* devan Lakour. E, son ka i ganny moniter. Si sa pa marse, *case* i pase, e Lakour i donn son desizyon.

Mr Speaker, mon oule fer resorti ki *PMC*, i servi opsyon legal, koman dernyen opsyon dan ka kot en kliyan pa pe pey son lakaz. Mr Speaker, *PMC* i osi fer en kantite pou gid bann kliyan ki pli vilnerab, e ki pe pas atraver serten difikilte finansyel ver bann diferan servis ki annan. Ki enkli lanplwa, e Lazans Proteksyon Sosyal. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon Kestyon Siplemanter i *comme* swivan, Minis, ou agree avek mwan, ki lakantite lakaz ki'n ganny delivre pandan sa 10an, par lefe ki Gouvernman pe finans bann proze lakaz atraver bann alokasyon bidzeter. Bann larzan repeyman, ensi ki bann kado an term *Grant*, ki nou pe gannyen. Eski pa, i a dakor avek mwan ki lakantite ki pe ganny delivre, i pa satisfezan ditou?

Par egzanp, ou annan dezyenm faz lakaz *ex-ION*

Barbarons, ki ti sipoze komanse depi 2009, e la ni menm dezyenm faz pa ankor ganny fer.

E, mon lot kestyon Mr Speaker, par lefe ki Minis in koz lo en *Debt Committee*, mon anvi demann avek Minis, par lefe ki avan sitasyon *COVID*, plizyer fanmir Seselwa ti pe fer fas ek en problem finansyel. Ki Minister pe fer an plis pou adres sityasyon repeyman lozman, sirtou pou bann ki vilnerab? Par lefe la, ki saler Seselwa in ganny redwir par apepre 30 poursan. Akoz sa ki zot ti pe gannyen oparavan, konmela Minis zot pa pe gannyen. Eski sa *Board* i annan lentansyon revwar bann kriter lo bann zizman ki pou ganny fer a lavenir? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Ou premye *part* kestyon, mon krwar ou'n *deviate* en pti pe. Ou'n al en pti pe lo proze lakaz, nou pa pou ouver kestyon pou proze lakaz. Me, si ou kestyon lo abilite Minister ki pe anmas larzan, i afekte, parey ou pe dir, proze lakaz, *then* mon ava les sa pase. Si ou pe anmenn li dan sa direksyon. *Minister*.

MINISTER

PAMELA

CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Lo kote *COVID* la, ki sityasyon ki *PMC* i ladan? Parey zot pou konnen *PMC* osi, pa pou, menm si ler bann kliyan pa peye, *PMC* osi pa kolekte larzan. Me, li osi i bezwen larzan pou fer bann lezot *expenses*, avek bann *maintenance* lo lakaz. Sa sityasyon ki nou ladan la, *PMC* in revwar en pti pe lo en *case to case basis*, i annan dimoun ki'n vin apros zot.

E, bann keksoz ki pe konsidere i *comme swivan*, par egzantp i annan *grace period*, ki pe donn dimoun. Si zot pa kapab fer zot repeyman. Dezyenmman, apre ki bann dimoun i vin kot zot, zot fer en pti *assessment*. E, la zot war si sa dimoun i bezwen en *reduction* dan son *repayment*. *Then*, i osi en keksoz ki zot konsidere. Me, selman parey mon'n dir Mr speaker, sa i *on a case-to-case basis*. Bann dimoun ki war i dan difikilte, i aproz. E, deza i annan bann dimoun ki'n vini pou fer sa bann konsiderasyon koumsa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker, zisteman. Par lefe

ki Minister, *PMC*, zot annan deza bann *data* lo bann dimoun ki annan problemm avek repeyman zot lozman. Eski Minister i pou esper bann dimoun vin kot zot deza, par lefe ki i deza konnen, lekel bann dimoun ki pe fer fas avek problemm? Pa ti ava bon si Minister ava osi revwar sa lalis, sa lakantite dimoun pe ganny problemm avek aryeraz, pou osi konsider zot dan sa revizyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELLA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, parey mon'n dir, i annan bann revizyon parey bann dimoun ki'n ganny afekte direkteman avek *COVID* lo zot kote repeyman. Me bann dimoun ki deza annan problemm, *PMC* i deza an konsiltasyon avek zot. So i annan travay ki pe kontinyelman ganny fer avek zot, lo en baz endividi. Pou zot kapab fer zot repeyman, e fer bann laranzman. Se sa ki nou pe dir, nou pe dir ki, parey mon'n dir dan mon lentervansyon avan.

PMC i zwenn sa bann dimoun, e i annan bann entervansyon, bann repeyman,

laranzman ki zot fer avek endividi. Pou zot kapab re pey zot lakaz. E bann ki ganny afekte avek *COVID*, sa bann keksoz ki nouvo, e sa osi i pe ganny konsidere. So, i annan en travay ki sa komite i fer avek sa bann endividi ki deza, pa pe kapab re peye. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Simon Gill.

HON SIMON GILL

Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis. Bonzour tou koleg Onorab, e manm piblik. Mr Speaker, mon ti le demann Minis, si in realize ki en bon pe nou Seselwa ki pe vin, or kin vin propriyeter zot lakaz. E byensir serten ka, later. Zot konekte posesyon lavant zot later, lakaz, avek repeyman zot lobligasyon avek *PMC*.

E dan sa konteks, eski Minis i kapab dir nou, ki legzersis spesyal i pe atase pou finaliz lavant bann lakaz *or* bann propriyete anba *Management PMC*? Pou ki Seselwa i ganny zot dokiman dan zot lanmen. Akoz zot antas en gran lenportans avek sa dokiman, avek repeyman zot lobligasyon avek *PMC*. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELLA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Onorab, wi, repeyman byensir i vin avek en lavant. E, par egzanp pou ban *semi-detached*, sa i ler sa bann dimoun i re pey zot lakaz, i fer deswit. So sa en keksoz ki fer deswit. Me, selman zis pou blok flat i annan en bann prosedir ki ganny fer. E sa travay in komanse depi lannen pase. *Board* in pran en desizyon pou met en pe plis lanfaz lo sirtou, lo bann blok flat ki pa ankor ganny, bann dimoun ki dan blok flat ki pa ankor ganny zot lavant.

So, wi i annan en legzersis ki *PMC* i fer, me toudmenm sa i depan en pe lo prosedir par egzanp *Survey*. Bann *approval* ki gannyen. E, selman mon asir ou, ki *PMC* pe met plis zefor, i pe travay ansanm avek ban Avoka osi ki endepandan. Pou kapab fer sir ki sa bann keksoz i pas en pti pe pli vit. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Egbert Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonzour

Minis ek ou delegasyon. Minis mon ti a kontan premyerman demann ou, dan sa bann sonm total ki ou'n donnen pou 2018 e '19, sa bann sonm total. Eski sa i pe konpri bann lentere? Akoz ler ou pa peye, si i annan *interest rate* ki marse. Eski sa pe konpri lentere? Si wi, konbyen apepre lentere ki dan sa bann sonm sa 15.7 ek sa 13.7?

Dezyenmman Minis, ki rol, mon ti a kontan demann ou, petet ki *PMC* i le zwe sirtou atraver nou bann Administrasyon Distrik. Akoz anvi ki ou konnen tou laplikasyon lakaz, i pas atraver distrik, e bokou bann fwa i annan bann sipor ki ganny donnen par bann ladministrasyon osi.

Eski ler zot pe vwar poudir nou annan bann kliyan ki dan nou *constituent* ki pe an defayans avek zot bann repeyman. Si zot pa ti kapab dan en fason ou en lot, *at least* koman en premye *warning* averti Lotorite Distrik? Akoz souvan fwa Minis, ler i annan problem ek sa bann lakaz. Sa bann dimoun i vin kot sa ladministrasyon menm.

E parfwa *PMC*, ler i pe *get back* i pe donn ou en larepons, i pe dir ou kliyan pa pe peye son lakaz, zot pa kapab fer naryen.

Alors mon ti a kontan ki Minister, atraver *PMC* i antreprann en dialog direk, o komansman ler zot pe detekte bann problem parey. Eski sa i posib pou zot fer?

Dernyerman Minis, mon ti a kontan demann ou, sa bann sonm ki ou pe ranmase tou le lannen, konbyen ki ou Minister i mete, ouswa ki sorti pou al ver *maintenance* zot bann proze lakaz? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, lentere normalman i 5 poursan. E, dan sa sonm ki mon'n nonmen, sirtou pou *house purchase*, akoz *rental* nou pa met lentere. *House purchase*, wi i enkli sa lentere ladan. *Housing application*, si nou pou anvoy kot, si ler bann dimoun i ganny aryerez nou anvoy kot *DA*, i annan enn de ka, kekfwa ki nou'n fer kontak avek, ki *PMC* in fer kontak *DA*.

Me selman i a fer konsiderasyon ki inisyman ler sa bann kliyan kekfwa i tonm a aryerez, i ava annan en kominikasyon avek *DA* oubyen Lotorite Distrik. Pou gete ki manner zot kapab zwenn avek

sa kliyan. I kapab osi i annan en, parey nou, nou fer kot Minister, nou fer bann *case conference*, kot nou koz en pe avek bann lezot *partners*. Nou met ansanm. Me, sa i en keksoz ki *PMC* i a osi konsidere pou lefitir.

Lo kote *maintenance*, tou lede lannen 2018, 2019 i apepre 42milyon pou *maintenance* lakaz. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Wavel Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mersi bokou Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou koleg Onorab. Bonzour Minis avek ou lekip. Mr Speaker, premyerman mon'n vremen soke avek bann sonm ki Minis in mansyonnen. E alors, deswit mon anvi demann Minis, ki legzersis egzakteman zot fer pou fer Seselwa pran zot responsabilite?

Akoz la mon vremen anvi ed sa Departman, sa Minister dan sa laliny. Konmsi pou, konmsi mon pa trouv sa ase. Konmsi pou fer Seselwa konnen ki poudir, ou lakaz, ou *loan* ki ou'n gannyen, i devret ou priyorite, e limero 1.

Parski se sa pli gro *loan* ki ou pou pran dan ou lavi, e ki

avek sa bann konsesyon ki bann *subsidies* ki ganny donnen pou sa later, pou sa lakaz. Zot devret fer li.

E la mon ti ava osi dir ki tou dimoun ki ganny en lakaz, i devret mazine ki poudir li, in gannyen. E ki se son repeyman ki pou permet son frer avek son ser osi ganny en lakaz. Alors mon anvi konnen egzakteman, ki program ki zot annan pou ensiste lo sa?

Aprè sa, Mr Speaker, ou ava gid mwan. Si petet mon al en pti git an deor, me an relasyon avek bann *loan* pou lakaz, repeyman. E mon krwar Onorab Aglae in frot en pti git lo la, me kekfwa mwan mon anvi en pti git plis detay. Parski bokou bann lakaz, dimoun pe peye zot, me selman, apre sa i annan serten problem.

Par egzanzp la mon'n ganny en sityasyon, kot par egzanzp bann dimoun Beoliere pe dir ki lakaz i koule. E, alors aprezan, zot trouv zot dan en sityasyon kot zot bezwen repar zot twa lakaz. E ki deswit zot pri parski, sa ki zot bezwen repare i kout en gro sonm. Nou tou, nou konnen konbyen i koute en twa lakaz konmela.

E avek zot *loan*, alors konmsi si nou kapab balans sa. E an menm tan osi Mr Speaker, i osi annan sa *issue*, bann *semi-*

detached. Kot bann dimoun in pran en *loan*, zot ankor pe peye, en *loan* kekfwa. Me selman, sa in fini ganny transfer lo zot. Me i pa zis, i en *duplex*.

E aprezan letan zot dir be. Parey anba Cascade, i annan sa sityasyon, kot zot pa kapab repar zis zot bout twa. Parski i annan en lot lakaz ki atase avek. E alors, konmsi ki rol ki zot zwe pou asire ki bann dimoun i kapab ganny serten lasistans? E ki mannyer sa i annan en refleksyon lo zot *loan* pou zot kapab viv dan konfor?

E an menm tan osi, parske Mr Speaker, parey ou konnen bann *water tanks* ki anler dan plafon, ki zot, zot in mete. E apre sa, tousala i vin problemm pou bann dimoun.

E, La Digue osi tou. Dan plato, nou'n war bann problemm kot bann *septic tank*, spesyalman pou sa bann *duplex*. Ki mon konnen poudir zot pe fer en travay lo serten lakaz. Konmsi ki, mon krwar zot konpran ki mon pe dir? I annan en ta problemm. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mon a pran

dezyenm kestyon Onorab *regarding* bann *semi-detached* sirtou. I annan parey nou konnen, i annan en programm ki *PMC* ti vin avek lannen pase. Pou *re roof* sirtou bann landrwa kot i annan *tiles* ki i annan 2, ki en *semi-detached* ki kekfwa sa dimoun ler i fer pou li, i pou afekte son kanmarad obor li. So, sa i en keksoz ki *PMC* i annan dan son programm.

E osi Minister osi zot kordinen lekel kekfwa, i annan ki tonm anba Minister Lenfrastriktir, ki nou kordinen lekel ki kekfwa ki kapab fer. Depan lo *funding* ki nou annan dan nou Bidze. So, sa i en lasistans ki *PMC* pe fer.

Lo kote programm *really* pou repeyman, nou fer bokou bann *spots* lo televizyon, Onorab. Kominikasyon, *PR*, e menm avan ki dimoun i antre dan lakaz, i annan en pti legzersis ki nou fer avek zot. Sirtou, *PMC*, i *meet* avek endividi, oubyen i *meet* avek group, par group. Pou eksplik zot en pti pe, zot Lagreman, e zot responsabilite anba sa Lagreman.

E parey mon'n dir dan mon lentervansyon, *if worse comes to worst*, i annan bann aksyon legal ki, nou pa anvi vremen al ladan.

Me selman par ler i

neseser, i fors nou fer li. Si en dimoun ki nou'n angaz li, nou'n fer sa konversasyon, nou'n konsilte avek li. E nou war li pa pe fer, li menm li, i pa pe fer sa zefor. Me avan i ariv sa nivo, i annan bokou parey mon'n dir, i annan bokou *meeting* avek sa kliyan, bokou laranzman ki ganny fer. E i ganny *monitor* par sa komite regilyerman, pou fer sir ki sa dimoun *at least* i pe re peye. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, sa ki mon anvii met devan Minis, atraver sa Kestyon Siplemanter, se pou mwan an menm tan osi, ki dimoun i pran zot responsabilite. Me lo lot kote, nou bezwen rekonnèt ki poudir, i annan bann defo dan lakaz ki dimoun i gannyen. Alors, otomatikman sa pou annan en lenpak direk lo repeyman son *loan*.

E an plis ki sa, letan *PMC* i vin koriz en defo ki zot menm zot, zot in fer *in the first place*. *PMC* li, zis i dir avek sa dimoun, nou pe anvoy kontrakter, e i pou kout tan, e nou pe azout sa lo ou *loan*.

Alors, mon pa krwar ki sa i

annan, *this is fair*. E mon anvii demann Minis, e la Mr Speaker mon anvii dir Minis spesifikman, e en lakaz ki mwan mon ti vizite deryer Ladministrasyon Distrik La Digue, kot tiyo, Kot tiyo kabinen i pas dan plafon salon sa dimoun, e i koule. E ki la ozordi, la, la, la, letan nou pe koze. Kontrakter i ape sey repar sa.

Me sa i pa fot sa kliyan, sa i en defo konstriksyon li menm. E ki i devret tonm antyerman lo *PMC*. E sa dimoun letan i pe azout ankor en bout lo son *loan* pou li re peye.

Konmsi Mr Speaker, mon anvii Minis i dir avek nou klerman, dan bann sirkonstans kot i annan defo lye direkteman avek *PMC* ek *loan* ki sa dimoun i annan, ki mannyer eski zot antre ladan? Pou zot rekonnèt ki poudir i pa fot sa dimoun antyerman, i pa fot sa kliyan. Me, ki alors pou *PMC* pran zot responsabilite, san ki zot azout fardo an plis lo sa dimoun. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, normalman si i annan en

structural defect, e i *within liability* sa kontrakter, sa kontrakter i fer li menm. Me, i osi annan bann *structural defect* ki nou war en pti pe pli tar. E sa nou *assess trough* enfrastriktir, Minister. E apre nou fer. I pa neserman si i en *structural defect*, ki sa dimoun i pran sa kou li menm. Nou fer nou, i annan ki nou fer.

Sa ka spesifik, mon pa tro okouran, be selman bann teknisyen mon krwar zot okouran. Si i posibil mon ava gete ki kalite bann *defects* ki i annan, e apre nou a pran en desizyon lo la.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti a kontan ki baze lo larepons, lo lakantite larzan ki Minis in dir sa Lasanble. Prenon kont ki i annan bann dimoun ki pe vremen onor zot peyman. E, par lefe ki, mon pou donn en legzanp;- *ex-ION* premye faz Barbarons, ziska aprezan, nou ankor pe vwar serten sa bann lakaz ki defo depi lepok konstriksyon pa ankor rezourd.

E par lefe ki sa bann dimoun pe onor zot langazman peyman. Kwa an plis ki Minister

pou fer pou rezourd sa bann problem? Prenon kont ki de lannen nou pe met devan *PMC* avek Minister, vizavi sa bann problem.

E mon anvi konnen Minis, eski ou kapab dir nou, ki kantite letan ki zot retenir larzan, serten sonm larzan? Mon konnen i annan en poursantaz ki zot retenir, ki zot fer sir ki avan ki sa bann lakaz i vremen ganny *commission*. Ki vremen nou napa problem. Ki poursantaz sa sonm?

Eski Minister pe mazin prolonz dele letan, e ogmant lakantite? Akoz nou pe vwar de lannen apre lannen, ki i annan bokou problem avek sa bann lakaz.

E, petet, la osi mon ti a kontan demann Minis? Letan i pe koz *social housing*, lo ki baz ki par egzanp ozordi, en dimoun ki reste i annan en lakaz 2 lasanm, i pe pey pli ser ki en dimoun ki dan en lakaz 3 lasanm? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Pou premye keston Onorab, i annan en *retention* ki nou pran avek kontrakter, e sa i varye ant 2.5

a 5poursan. E nou *retain* sa larzan pou lan. Si nou bezwen rekonsidere, nou a gete pou nou konnen ki mannyer nou kapab fer li. An konsiderasyon osi Lalwa ki annan.

Lo kote *ION*, bann defo ki nou'n gannyen, ki reste *outstanding* ki mon okouran. I bann defo sirtou lo kote *design*;- par egzanp bann delo *overflow* dalo, oubyen *canopy*, kot napa *canopy*. So sa Minister i a travay ansanm avek *PMC* pou fer fason ki zot a rezourd sa.

E ou trwazyenm kestyon lo kote lakaz ki, repeyman ki zot pe fer. E, repeyman i konsider saler sa dimoun li menm, sa aplikan li menm. Par egzanp lo en saler mwens ki R13mil, sa i en legzanp, i osi ganny en *discount* 23poursan. E pli o saler ki ou gannyen, ou *discount* i pli pti gin. Se sa ki ou vwar sa ladiferans dan repeyman ki bann dimoun i fer. I toutafe lo kote zot saler ki zot pe gannyen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, zisteman par lefe ki Minis in koz lo *design*, Minis mon pou enplor ou lefe ki *CEO PMC* i la. Zot pe

al konekte bann zabitan *ex-Troyan* avek sa *sewage treatment plant, ex- ON*. Minis, dan lepase zot in evite konsilte avek bann dimoun ki reste dan sa rezyon, sa landrwa i sere. I annan later prive, mon sipliy avek zot silvouple pou annan en konsiltasyon piblik, avan ler kontrakter i mont lo teren. Akoz zot abitye fer kontrakter mont lo teren san konsilte dimoun, epi i annan en ta problemm. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Dapre mon konpran, Departman Lenfrastriktir pe organiz en vizit avek Lotorite Distrik, pou al lo *site* li menm pou al gete, kote sa *sewage line* pou pase. Pou zot kapab konekte sa 2 *STP* ansanm.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon nou pou *move* lo lot kestyon. Kestyon limero 2. Mon ava donn laparol Onorab Philip Arissol.

HON PHILLIP ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Eski Minis i kapab dir Lasanble, ki kantite lakaz Anse

Boileau ki ankor kouver avek leternik *Asbestos*? Eski program retir twatir leternik i ankor an progre? Kan eski Gouvernman i annan plan pou konplet sa program retir tou twatir leternik lo bann lakaz? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis

MINISTER PAMELLA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Minister napa detay lo ki kantite lakaz dan distrik Anse Boileau ki ankor kouver avek leternik. Minister napa en program spesifik pou retir twatir leternik lo bann lakaz prive an progre. Si Gouvernman, ouswa *PMC*, i annan okenn batiman ki kouver avek leternik, Gouvernman, ouswa *PMC* i antreprann proze pou retir sa materyo, e rekouver batiman avek tol apropiye.

Minister, ek *PMC* napa okenn batiman lakaz rezidansyel ki ankor kouver avek leternik anba son *Management* otan ki nou konnen. Dan ka, kot i annan lakaz ki bann propriyeter prive ki ankor kouver avek leternik, e ki zot propriyeter i demann

lasistans pou retir sa materyo, Minister i pare pou asiste avek konsey e sipor teknik, pou ede fasilite sa louvraz ganny fer dan fason apropiye, pou asire ki napa risk ou danze pou lasante piblik.

Sa i dan ka kot Gouvernman i vwar ki sa endividi, ou propriyeter napa mwayen pou antreprann sa louvraz. Bann propriyeter prive, i osi kapab rod konsey avek Departman Lanvironnman, lo fason pou antreprann sa bann tel louvraz. E pou ganny landrwa apropiye pou zet bann materyo ki ganny retire.

Fodre fer resorti ki responsabilite legal sak propriyeter pou asire, e pran okenn aksyon nesese pou ki zot propriyete pa poz en menas pou lasante piblik.

I responsabilite sak propriyeter pou idantifye, rod lenformasyon si zot sispekte i annan en materyo lo zot propriyete. Otan ki posibilite, i osi responsabilite sak propriyeter pou retir okenn tel danze lo zot propriyete prive a zot prop kou. Kot bann propriyeter i annan difikilte finansyel ki'n prouve, la Gouvernman, atraver enn son Lazans apropiye i kapab asiste en parti. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Arissol.

HON PHILLIP ARISSOL

Eski Minis i kapab dir nou apepre konbyen i koute pou retir leternik lo en lakaz? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. En leksperyans ase resan ki nou, nou'n gannyen. I pou kout ant R50 a R65mil an plis, pou en dimoun tir leternik, e osi i annan en bout ki Lanvironnman, dan Lanvironnman osi, ou bezwen annan en konsiltan ki la pou gete, pou *monitor* sa travay. E, sa i son kou i varye. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Audrey Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, Minis ek ou delegasyon. Tou Manm Onorab, e tou dimoun ki a lekout. Minis, eski ou kapab dir avek Lasanble zot leksperyans zot Minister, letan le pase zot in fer sa legzersis lo twatir avek leternik. Konbyen letan i pran zot, pou zot vreman *access*, fer

bann tes ansanm avek Minister Lasante? Pou konnen vreman si sa prodwir i fer avek leternik, oubyen si non? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Normalman Minister li, i pran le santiyon apre i anvoy li kot lotorite konsernen. E, pli ou mwen, sa i *Public Health*, apre SBS. E nou leksperyans ki nou'n gannyen, i annan ki'n pran bokou letan pou nou ganny rezilta. Akoz transportasyon osi, e i depan ki laranzman sa bann Lazans i annan avek sa laboratwar deor.

Dernyen *case* ki mwan ki nou, nou ti gannyen, ki mon osi mon ti pe swiv de pros. I enn Roche Caiman ki'n pran nou en bon pe letan, *up to 1 year* zis pou nou ganny en rezilta. Akoz, ti annan *back and forth*, avek laboratwar, avek SBS. E laranzman ki zot ti annan avek sa laboratwar deor. So, i annan ki kapab pran nou en pe letan Onorab. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker, mon kestasyon pou Minis se ki, an Mars sa lannen ti annan en Konferans Lapres ki PS Choppy, CEO Antat, avek Mr Nelson Augustin, ti fer kot ti annan en proze R30milyon. Ki ti ganny anonse pou ede avek serten proze bann lakaz;- par egzanp zafer *roofing* osi. So, prezan mon pe demann Minis, an relasyon avek sa kestasyon ki Onorab Arissol in demande, si en pe sa larzan a kapab ganny servi pou fer en legzersis, pou idantifye sa bann lakaz avek twatir leternik? Akoz i koz en problem pou lasante.

Donk, ki mon krwar pa, si i annan bokou. E, koman en Pti Leta Zil, nou *sort out* sa problem enn fwa pour tou. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, *unfortunately* sa larzan *reroofing* in fini *committed* deza. Akoz i ti sipoze pou bann *reroofing* kot i annan *tiles*, e tou sa la in fini ganny *allocate*. E *PMC* in fini annan son

program. Petet si, ler in fini, nou vwar poudir i annan en *savings or not*. Be selman, la pou lemoman la, sa in fini ganny *allocated*, in fini ganny *committed*. So, nou pa pou kapab pran sa larzan pou nou kapab fer sa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Clive Roucou.

HON CLIVE ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis. Bonzour tou koleg Onorab. Mr Speaker, kot an relasyon avek larepons Minis lo kestasyon Onorab Henrie. Mwan osi mon anvi demann Minis spesifikman, si i annan sa legzersis spesifik, pou nou kontinyen, oubyen revwar tou bann lakaz. Oubyen lenfrastruktir ki'n kouper avek leternik.

E si i annan ki son Minister pe fer spesifikman pou *allocate* e an relasyon avek sa leternik, ki son Minister pe fer? Ki son Minister i fer lo depozisyon sa bann leternik, pou asire ki napa okenn lavers *effect* lo lasante en endividi.

E anba Lalwa, eski Minis i kapab dir nou, si i forseman, retir leternik lo twatir, si zot pa'n ganny andomaze? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker parey mon'n dir dan mon lentervansyon, lo kote Gouvernman li, nou napa okenn batiman, oubyen lakaz ki *still* ankor annan to leternik. I pou sirtou bann propriyete prive. E parey mon'n dir, bann lasistans ki nou donnen, lasistans teknik pou sa bann dimoun. So i napa en program *right now*.

I annan dan lepase bann program par egzanp kot *STC*, *Youth Hostel*, i annan bokou ki nou'n fer dan lepase. Depi 2009, e pli resan ki nou fer ti 2017. So sa se bann keksoz ki nou'n fer deza, e napa en program spesifik. Akoz Gouvernman napa bann landrwa ki reste avek sa bann sibstans.

Lo kote Lalwa, mon pa tro asire lo kote Lalwa si i fors dimoun tir son tol leternik. Me selman, sa i pou plito anba Lalwa Lanvironnman, si i annan. Oubyen *Public Health*. Me selman mon krwar lanvironnman avek *Public Health* i zwe en gran rol pou *access* kondisyon sa batiman. E osi pou donn en pe bann *advice*

teknik lo kote, kote pou depoze. Sa Lanvironnman ki donn sa lenformasyon spesifik, kote zot kapab depoz sa materyo. Ler in fini ganny tire lo lakaz.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Nou ava pran kestyon limero 3. Onorab Regina Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon. E tou dimoun a lekout. Mr Speaker, eski Minis i kapab dir Lasanble, ki distans son Minister in arive ek demars final pou komans konstri sa proze lakaz 24/ 24/ 24 dan Distrik Glacis? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker ler Minister ti annos proze pou konstri 24 lakaz dan 24 distrik an 2017, a sa moman, ti napa later Gouvernman kot ti kapab fer en tel proze lakaz dan distrik Glacis. Swivan sa, Minister ti kapab konplet demars pou aste propriyete avek SACOS, lo ki nou'n kapab konsevwar en proze 36 *unit* lakaz. Dan sa 36 *unit*, 12 *unit* pou ganny servi pou re lokasyon bann dimoun

ex-Ferrari. Tandis, ki larestan ti pou vin proze 24 lakaz pou distrik Glacis.

Pandan prosesis pou *design* sa proze. I ti vin aparan ki akse semen ki egziste pou ariv lo sa teren, pa konvenab pou fer en proze konstriksyon sa lanpler. Sa semen ti etrwat, apik, e danzere pou servi pou en tel proze. Alors Minister in kontinyelman eksplor bann alternativ pou deservi sa proze.

Minister in angaz dan negosyasyon avek 2 propriyeter prive, lo ki i annan posibilite pas en semen alternativ pou ariv lo nou sit, lo sit proze. Malerezman, ziska prezan sa bann negosyasyon pa'n abouti. Minister in osi eksplor semen pou antre lo sa sit dan zanmirant en lot later, *H11954*. Me, dapre bann *surveyor*, sa pa posib akoz topografi later.

Pou sa rezon, akse proze pou distrik Glacis pa ankor kapab konmanse ziska prezan. An vi bann kontrent, lo nou premye sit, Minister in rod en sit alternativ ki *H4689* ki anviron 1516 met kare. Lo sa teren nou'n konsevwar en proze 9unit. Laprouvasyon *planning* pou sa 9unit in fini donnen. Minister in annan lezot proze ki son Departman Lenfrastriktir i okipe avek pou lemoman. Alors, Minister pou fer preparasyon e

anvizaze met sa proze lo *tender* ver milye Novanm sa lannen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, eski Minis i kapab dir nou pou lemoman, mannyer nou pe regarde Glacis pe ganny kit deryer li. Sa en komanter. Eski Minis i kapab dir nou, sa proze *ex-Ferrari*, ki deryer vye Administrasyon Distrik, i en proze ki ti pou annan li 12 *unit*.

Eski pou lemoman an a tan dan ki negosyasyon pe ganny fer pou ki sa proze 24/24/24 i fer. Eski i pa kapab ganny demare sa lannen? Pou ki bann dimoun ki lo lalis lakaz Glacis, i konnen poudir, zot kapab mazine ki petet par lafen lannen zot a ganny en landrwa.

Parski an se moman, Mr Speaker, zis pou lenformasyon Minis, tou bann dimoun ki lo lalis lakaz Glacis, ler i al kot son Minister pe ganny dir esper 24/24/24. Me 24/24/24 i ankor en rev li, i p en keksoz ki pe vin materyalize la. Parski Novanm 2018, zot ti dir nou pe al demare. In pas 2an pa ankor demare, la Minis in vin dir nou Novanm pou demare. Mon pa

konnen ki mon pou krwar mwan, parske mon nepli annan konfyans ki i pou ganny fer. E, dimoun Glacis pe koman perdi konfyans dan zot. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis. *Order!*
Order! Minis.

MINISTER **PAMELA**
CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, si Onorab i kapab note, i annan detrwa ki nou'n komans fer re lokasyon lo sit *ex-Ferrari*. I annan ki nou pou fer la, e i annan ki nou pou anvoy Perseverance osi. Akoz i annan, parey ou pe dir, deza i annan i annan *sitting tenants* lo sa later. So, se sa ki pa'n fer nou pa kapab konstri laba. Me selman, *once* ki nou kapab *relocate* zot, nou ava konsidere osi pou nou met

Mersi Mr Speaker, mon krwar i annan en konfizyon dan lafason ki kekfwa ou'n dir, ler i annan sa 12 *unit*, i annan 12 *unit ex-Ferrari*. Nou bezwen tir dimoun *ex Ferrari* pou nou kapab *relocate* zot. Akoz, sa i deza en sit ki, en sit dezas. Alternativ ki nou annan pou Glacis, se sa 9 *unit* ki nou pou fer lo *H4689*.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mon kontan Minis i dir, i annan en konfizyon la. Mr Speaker, mon ti a kontan dir ek Minis, sa proze sa 2 *unit* ki ti dir 6 sak. Konmsi pou vin 12 *unit* la. 2 *unit* 6, ek 6, pou fer 12 la. Ki ti pou ganny fer lo sa bout later la, se sa bout later ki ti pou *SPPF*, ki'n rann Gouvernman. Se la ki sa proze ti pou ganny fer. Parske *ex Ferrari* li, malgre ki zot pe *relocate* sa bann dimoun, zot pa pou kapab fer konstriksyon parski, deza i annan en problemn teren glise. Sa bann tire akoz teren i glise. Me sa bout later ki *adjacent* avek *ex - Ferrari* se sa kot ti pou al fer sa bann *unit*. E Minis, zot ti promet ki i pou komanse sa lannen, me pa ankor war naryen ganny fer.

Me, anvi ki later dan Glacis i limite, nou'n idantifye en sit ankor North East Point. Kot mon ti ganny en vizit mwan pase, avek Mr Pool. I en bout later ki pou Gouvernman, ki nou'n met ankor an kestyon. Ki si pa kapab fer konstriksyon bann flat pou donn bann dimoun an a tan dan, ki nou pe espere, ki negosyasyon i ganny

fer pou sa proze 24/ 24/24.
Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker i annan, in ganny en konfizyon ler in dir 12 *unit*. Me, ler nou'n revwar sa lokasyon li menm, sa sit li menm. Akoz i en pti pe annan delo, nou'n ganny zis 9 *unit* lo la. Se sanmenm sa ki mon'n koz lo la dan mon larepons. Sa sit alternativ, olye 12, i pou annan 9 *unit* prezan. E, li i pou *tender* Novanm.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Jean-Francois Ferrari.

HON JEAN-FRANCOIS FERRARI

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis, delegasyon. Minis, an previzyon pou sa kestyon. Mwan avek detrwa koleg, nou'n vizit Glacis Sanmdi pase. E enn bann problem ki mon mazine i lye avek sa, lefe ki 24/24/24 pa'n *takeoff*, Se bokou *overcrowding* dan bann flat ki egziste, notaman, *Doway*. Eski Minis i kapab dir nou, vi ki *CEO PMC* i la. Si ler sa proze i *take off*, sa proze 24/24/24 kan i

takeoff, si zot annan en plan aktiv pou gete ki mannyer zot kapab tir serten fanmir dan bann 2 lasanm pou anvoy zot dan bann 3 lasanm? Akoz i annan ka kot i annan 9 dimoun ki pe reste dan 2 lasanm, e zot in bezwen partaz, koup en lasanm an 2. Ki vreman, e la mon pe koz lo ka Vincent Barallon, mon krwar zot konnen. Ki'n konmsi ki'n siport zot en bon pe leta, in travay pou zot, konmsi sey gete.

MR SPEAKER

Onorab retourn lo kestyon. Annou retourn lo kestyon.

HON JEAN-FRANCOIS FERRARI

Wi, si i annan sa plan pou bouz zot? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, ler nou fer alokasyon lakaz dan bann distrik, i annan en lalis ki nou apel *transfers*. Sa, i toultan bann lalis kot bann dimoun in demann transfer *from* kekfw a en *1 bedroom, 2 bedrooms, to* en *bigger* lakaz, oubyen *unit*. E, sa i pran konsiderasyon ler nou pe fer alokasyon dan bann distrik.

So, nou annan nou lalis dimoun ki nou war, poudir kekwfa i annan en pe *overcrowding* dan lakaz. E sa i ganny konsiderasyon dan zot, ler nou fer nou alokasyon dan bann distrik pou transfer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ferrari.

HON JEAN-FRANCOIS FERRARI

Mr Speaker, mon pe zis repet non, Vincent Barallon, *hopefully* zot ava pran sa lokasyon pou zot note, lo kekwfa i kapab osi boner ki posib. I kapab ganny konsidere li osi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Kestyon limero 4, Onorab Jude Valmont.

HON JUDE VALMONT

Mersi. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou koleg Onorab. Bonzour Minis e *panel*. E tou manm piblik ki pe swiv nou. Mon kestyon i lir koumsa, eski Minis i kapab enform sa Lasanble, kan ki dezyenm staz re devlopman Nageon Estate pou demare? Ki staz preparasyon Minister in arive ziska prezan? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Dan redevlopman Nageon Estate dezyenm faz, Minister i anvizaze rekonstri en dizenn lakaz. Pou kapab komans antreprann sa proze, Minister i annan plan pou konstri en blok 4 *unit*, ki ava ede avek re lokasyon tanporer pandan ki lakaz bann dimoun i anba konstriksyon. Alors, louvraz pou antreprann sa dezyenm faz re konstriksyon, pou komans avek konstriksyon sa blok. Kot nou apel *ex Chalezia*.

Minister in fini fer plan pou sa blok, 4 *unit* 2 lasanm, e pe esper laprouvasyon Lotorite *Planning*. I anvizaze *tender* pou sa batiman ver lafen mwan Out 2020. E komans konstriksyon avan lafen lannen. An term preparasyon pou re devlopman, sa dezyenm *unit* Nageon Estate, Minister dan milye lannen 2019 ti zwenn avek bann zabitan. Ki lotorite distrik ti'n idantite koman bann ki leta zot lakaz in merit ganny konsidere pou rekonstriksyon pandan sa faz proze.

E alors, in donn zot bann detay koman sa proze pou deroule. E, bann laranzman

pou repeyman, e bann letap ki pou ganny swiv ziska ler bann proze i konplete. Bann letap ki pou ganny swiv, i *comme* swivan, zofisye *Housing* pou zwenn bann zabitan pou evalye zot bezwen, an term grander lakaz, etabli propriyeter. Lekel ki pou vin lo Lagreman pou repeyman. Lekel bann fanmir ki annan landrwa tanporer pandan konstriksyon. Swivan sa, bann teknisyen Departman Lenfrastriktir pou vizit bann *site*. E fer bann plan pou soumet avek Lotorite *Planning*.

Aprè sa, bann dimoun ki pou benefisye pou siny Lagreman pou repeyman. Aprè, sa proze ava ganny met lo *tender* pou sa bann lakaz endividyel. Me *tender* pou fer koman en sel Kontra, pou ganny lavantaz pri ler plizyer lakaz i ganny konstri ansanm. Inisyalmant, Minister ti'n planifye pou fer letap 1 ziska 3, pandan lannen 2019.

Me koman nou'n annan en kantite preparasyon pou fer avek alokasyon bann proze 24/24/24 lannen pase. E, bann zofisye *Housing* ti preokipe avek sa, nou pa'n reisi fer evalyasyon bann zabitan.

Ziska prezan, sa lannen nou pa ankor kapab komans sa legzersis anvi bann retar aköz *COVID*. Minister i anvizaze

kapab fer sa legzersis dan dernyen kar sa lannen, e met bann proze lo *tender* pandan 2021. Alors, pou lemoman, nou plan se pou komans zis sa 4 *unit ex-Chalezia* sa lannen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Valmont.

HON JUDE VALMONT

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou ou repons. Minis, mon'n tann ou ou'n dir, zot pou komans zwenn bann zabitan, bann dimoun konsernen, konsernan sa proze, dernyen kar sa lannen. Be, mwan mon ti a voudre konnen, kan ki zot pou komans vizit sa bann lakaz? Sa enn.

E osi, lo kote *ex-Chalezia*, mon ti a kontan Minis ler i dir 4 *unit*, spesifye si i 2 lasanm, 3 lasanm? E konsernan *ex - Chalezia* osi, mon ti a zis voudre met devan Minis bann konsern zabitan in mete. Depi ler Minister in zwenn avek zabitan i annan, pe al sote 1an.

Aprè sa zot pa'n tann naryen, e ti annan en komitman ki ti'n ganny fer dan lepase, ki ti annan en serten alokasyon bidzeter ki ti'n ganny mete pou *see through* sa proze, son bann diferan faz. E ler mwan, mon ti zwenn ek Minis inisyalmant. Pa

ti Minis Charlette, ti Minis Bastienne sa letan. *PS Choppy* ti la. In la tou sa letan.

Ti annan en serten larzan ti'n ganny mete pou *see through* sa proze. E ler nou ti'n prozekte avek premye faz mannyer ti'n ale, nou ti'n vwar ki petet nou kapab ganny 3 faz. E petet avek en larzan an plis, akoz nou konnen i annan dimoun ki pe kontinyelman vin devan, i annan ki'n vin devan ankor, malgre nou ti'n ofer oparavan, zot pa'n vini. Me zot in war sikse premye faz, e zot in vin devan. Me la, sa lannen, nou'n ganny dir ki napa larzan ki'n ganny met dan sa proze. I annan zis sa *ex-Chalezia*.

Alors, mwan mon ti a voudre demann Minis petet, pou donn en pe lespwar dimoun Point Larue, dimoun Nageon Estate ki tonm dan sa redevlopman. Ler ou konsider sityasyon lakaz. *Mind you* Minis, i annan dimoun ki'n menm sityasyon mannyer ti ete, zot in prefere tenir, e donn priyorite enn, lo fer lo zabitan ki lakaz ti en pti pe pli deplorab. T

ousala zot in fer, alors mon demann Minis, mon demann Minis komitman. *At least* ki zot pou fer, zot kapab fer en alokasyon bidzeter lannen prosenn, pou vwar ki sa proze i *go through*. E apre ki sa

bann *transit houses*, sa 4 *unit* i ganny fer. Ki bann dimoun i bouze, e zot lakaz i konmanse. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, komitman ki nou'n fer se ki an 2020 dan Bidze, i deza annan en larzan pou komans sa 4 *unit*, wi sa 4 *unit*. Sa 4 *unit*, i 4 *unit* 2 lasanm. E larestan pou endividyel i pou dan 2021.

Wi, Onorab, ou premye kestyon parey mon'n dir, i annan en gran lespas kot nou pa'n *meet* ankor avek bann dimoun. Akoz bann preokipasyon sirtou lo 24/24/24, ki nou'n bezwen sirtou alokasyon. Mon pa konnen si ou konnen, nou annan zis 5 *housing officers* ki pe travay. E zot menm zot ki al dan distrik pou sey met dimoun tou lo pwen.

E zot menm zot ki pou fer sa bann legzersis kot zot pou vin kot bann dimoun pou rod bann lenformasyon osi. So, nou'n vremen preokipe, sirtou 2019, lo delivre 24/24/24.

Selman lo kote lenfrastruktir, zot sipoze pou monte, *once* ki *Housing* i fini fer

zot bann legzersis, *then* zot kapab antre lo sit pou zot war. Pou zot get en pe bann, ki kalite redevlopman i kapab fer avek bann lakaz endividi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti a kontan demann ek Minis oubyen fer en propozisyon. Nou konnen poudir dan lokasyon lakaz, i annan sa ki zot apel *national quota*, si nou pa kapab fer en legzersis pou regarde. Parey la i annan i annan Dan *Café* ki pe pare, mon krwar i annan detrwa landrwa.

Konmsi bann dimoun ki annan sa priyorite, si pa kapab ganny mete anba sa *national quota*? Ki *at least* konmsi, enn de dimoun Glacis ki vreman dan mal ki pe esper en lakaz, ki ka i kritik. Kekfwa zot kapab ganny mete lo

MR SPEAKER

Onorab, ou kestyon i *out of order*, akoz ki ou pe demann siplemanter lo la, i spesifikman pou Nageon. Redevlopman Nageon Estate. *Ok*, so ou keksoz i pe en deborde, i pe al lo Glacis, i pe al lo kota Nasyonal osi tou.

HON REGINA ESPARON

Mr Speaker, mon kestyon pa lo Nageon mwan. Mon kestyon pa lo Nageon Estate mwan.

MR SPEAKER

Non, non. Kestyon orizinal ki ou pe demann siplemanter lo la, i lo redevlopman Nageon. Ou'n anmenn Kota Nasyonal, ou'n anmenn Glacis tou ladan. *ok*. So....

HON REGINA ESPARON

Mon demann Kestyon Siplemanter lo sa proze 24.

MR SPEAKER

24/24/24 nou'n fini. Nou'n *move*. Nou lo kestyon nimerò 4 la. Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker, mon kestyon i spesifik lo Nageon Estate. An Septanm 2017, Prezidan Faure ti vizit Point Larue, avek Cascade. E ler i ti laba, i ti ganny *brief* lo sa devlopman Nageon Estate. E i ti dir, i ti ganny enformen ki premye faz, i bezwen akselere pou konplete.

Mon kontan ki zot in dir lo progre ki'n fer. I ti osi ensiste ki dezyenm faz i komanse imedyatman. So, 2017 an Septanm, 3an in pase. E, ler i ti fer sa vizit, le 2 *MNA* Cascade

avek Point Larue, ti dir zot in tre kontan vizit Prezidan. Ki sak fwa zot enterakte avek Prezidan Faure, i pare pou vwar keksoz pou li menm ki mannyer i ete, e pou met keksoz an aksyon. Sa, sa ki sa 2 *MNA* ti dir.

Prezan, mon anvi ki Minis i dir nou dan son, akoz i pa'n dir nou dan son larepons. Depi 2017 ziske la, kwa ki'n arive, ki'n fer ki sa proze pa'n akselere parey langazman Prezidan ti fer an Septanm 2017? Kwa ki'n arive depi sa?

E dezyenm kestyon, Minis in dir ki bann, la di si Out 2020, pe al *tender*, bann zafer koumsa ki in dir nou. Mon anvi Minis i dir nou, si vreman sa proze pou materyalize? Akoz semenn pase, in dir ek nou poudir i annan serten proze kapital dan son Minister ki kapab ganny afekte, akoz bann re balansman Bidze. Si i pe donn nou en lasirans poudir sennla, la pa pou gannyen touse, li i pou arive? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab, wi premye faz ti fini Mars 2018. So, nou ti'n sipoze komanse apre. Me ti

annan pou rezon finansman, apre ti annan *sitting tenants* pou *relocate* sa bann dimoun ki ti lo la, i pa ti posib pou nou fer li. So, se sa nou langazman se pou fer li en priyorite pou 2021. Fer sir i dan Bidze 2021. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Valmont.

HON JUDE VALMONT

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou ou bann repons. Mon zis pou termin lo sa kestyon. Mon ti a zis voudre demande si ou pou kapab konsider, si ou Minister pou kapab konsider bann demann ki'n vini apre sa premye staz la? Parey mon'n dir i annan sa pti bout ou'n manke dan kestyon.

Bann ki'n vin devan, akoz Parey ler zot in war lakaz in ganny fer. Bann proze, parey zot in war bokou i konnen. Enn lo lot, lakaz in mont anler, i annan ki'n fer 2, apre en pti bout ankor. Konmsi bann dimoun, Minister in arive tir en bon pe dimoun lo lalis lakaz deza Point Larue. E, lezot ki lakaz i deplorab, zot in war, malgre proze ti'n lanse, e zot in vin devan. I annan ki'n ekrir let, i annan ki'n vwar *PS* li menm. I annan ki'n vin ver mwan, e Lotorite Distrik.

Alors, mon pou demann Minis, si i annan ki vin devan, eski i annan en posibilite pou konsider zot? Meton antet ki, zot ganny konsidere, ou tir zot lo lalis lakaz. E lo sa menm propriyete, petet ou kapab *build upwards*. Ou kapab fer 2, 3 lakaz. Ki ou pa bezwen lespas pou fer en blok flat ankor. Alors eski sa bann dimoun i kapab ganny konsidere? E ki, mon krwar i bon met la. Akoz i annan i vin kot mwan, i al kot PS. Ki zot pou bezwen fer, pou zot demande pou zot ganny konsidere dan sa bann re devlopman ki pe vini? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER **PAMELA**
CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker nou deza annan 10 dimoun ki pe ganny konsidere anba sa dezyenm faz. E si kekfwa i annan bann, nou ava rekonsilye lalis avek Lotorite Distrik Point Larue. E, *then* nou ava annan en posibilite pou nou al negosye avek Finans. *Once*, ki nou konnen ki kalite louvraz ki i annan pou fer, sirtou lo sit. E, osi konbyen dimoun an tou nou kapab asiste. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Kestyon limero 5, Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Ankor en fwa bonzour tou dimoun. Kestyon limero 5 i lir, eski Minis pou Labita i kapab dir Lasanble Nasyonal, ki'n arive avek plan Gouvernman pou idantifye en morso later Mont Signal pou devlopman en proze *Condominium*, en plan ki'n la depi 2015? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER **PAMELA**
CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mr Speaker, sa teren ki Onorab pe fer referans lo la, i baze Mont Signal. Lo sa later Minister in konsevwar en proze lo anviron 1750 met kare later. Lo ki topografi i permet fer sa devlopman. Inisyman, Minister ti'n propoz en proze *Condominium*, pou bann zenn profesyonnel. Me anvi ki Minister i annan lezot proze *Condominium*, par egzanp Perseverance, Gouvernman i annan limitasyon teren. E Gouvernman i annan limitasyon teren dan rezyon santral pou bann proze lakaz. Minister i an se moman, prefere

pou servi sa teren pou en proze *social housing*.

An vi Gouvernman in osi ganny finansman pou konstri 3000 lakaz sosyal atraver Gouvernman Endyen, Minister in vwar li neserer pou idantifye otan sit pou servi pou proze *social housing*. Alors, Minister pe propoze sa sit pou en proze lakaz 16 *unit*. 8 *unit* 2 lasanm, ek 8 *unit* 3 lasanm, dan son proze 3000 lakaz anba finansman Gouvernman Lenn. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Mon Kestyon Siplemanter pou Minis. premyerman, lefe ki i ti osi annan 2 ouswa 3 morso later Lari Angar, ki ti'n ganny idantifye pou *social housing*, eski prezan, sa nouvo plan i afekte sa devlopman ki ti'n planifye Lari Angar? Akoz i pou ogmant lakantite *social housing* dan distrik Mont Buxton. Sa mon premye kestyon.

Dezyenman, par lefe ki, i ti annan *très peu* landrwa, lo Mahe ki ti'n idantifye pou *Condominium, Chateau Vallon, English River*. Anse Dejeuner, mon krwar i tonm Point Larue ouswa Cascade. Beau Vallon

zot ti'n mansyonnen, apre Perseverance. Akoz ki, mon konpran mwan sa zafer *social housing*. Me solman mon war en balans ant sa bann *luxury apartment*, ki nou distrik osi i bezwen.

Akoz nou anvi e lev en pti pe stati, apre ti ava annan *social housing* Lari Angar. So, akoz ki vreman pa pe ganny konsidere ek sa zafer *Condominium*? 2 kestyon la i fer. Mersi. Apre kekfwa mon ava annan enn dernyen taler.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER

PAMELA

CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, lezot proze pou Mont Buxton parey Onorab in dir, se sa Angar. Li i osi, i ankor *still* lo nou plan. E i osi pou tonm dan 3000 lakaz, ki pou konstri. So, nou, nou'n sey *maximize* sit pou sa proze, pou bann proze lakaz anba 3000 lakaz.

So, se sa ki'n fer nou met sa sit Mont Signal osi dan sa proze. E, ler nou pe get nou bann lalis ki nou annan. Nou priyorite pou lemoman se met en pti pe plis priyorite lo kote *social housing*, ki enn nou konsern. E, li si ou napa finansman, i pa posibil pou ou

kapab delivre tou sa lakantite ki nou bezwen.

So, nou'n priyoritiz bann later, sirtou bann later Gouvernman. Kot i pli fasil pou konstri, nou pa bezwen al aste avek dimoun. Nou'n priyoritiz li, pou bann proze *social housing*, ki enkli sa enn Mont Buxton. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, vi ki proze *Condominium* i en proze ki an prensip i pa pou zis zabitan en distrik. Parski i annan bann kriter an relasyon avek bann *Condominium* ki zot fer. E vi ki la, Minis in dir ki, sa later kot zot ti pou fer *Condominium*. Zot pou aprezan konverti li dan *social housing*. Parski pou bann rezon ki in eksplike. Eski pe dir avek nou Lasanble ki dezormen, sa proze i pa pou zis bann zabitan Mont Buxton? Me, ki i pou ganny tradwir koman en proze Nasyonal, kot tou bann dimoun sorti dan, en pe parey Perseverance.

En pe parey perseverance, kot bann zabitan ki pou ganny sa bann lakaz, i pou sorti partou kote. E, ki sa i ava osi

enkli bann zabitan Larivyer Anglaise ki an se moman pe rod lakaz, e ki malerezman lespas pa ase, pou zot fer lakaz. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Lo kote 3000 lakaz, nou pa ankor vreman fer desizyon ki bann alokasyon pou distrik. Me, mon krwar priyorite i pou dimoun dan sa distrik. Se sa ki nou pe, ki nou nide par deryer menm 24/24/24. Nou toultan met priyorite pou bann dimoun ki dan distrik. Akoz sak distrik zot lalis i long, sirtou pou bann *active applicants*. I annan distrik ki annan pli ki 200 dimoun lo lalis, e ler ou pe konsider 24 *unit*. Par egzanp 24 *unit* pou 200 dimoun, *then* sa metod alokasyon i vreman enportan.

So, si sa *social housing*, wi i ganny enplimante Mont Buxton, priyorite sertennman pou dimoun Mont Buxton. E me selman nou gete osi par egzanp dan bann lezot distrik kot napa later, si kekfwa i annan bann plas ki reste, bann ka kritik ki dan sa bann lezot distrik. Nou kapab anmenn li dan Distrik Mont Buxton, me selman

priorite i pou dimoun dan distrik.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Vitman, si Minis ti kapab zis donn nou *timeframe* sa proze? *Plot number* kot sa morso later ki'n ganny idantifye? Son *time frame, plot number*? E finalman, par lefe ki proze *Condominium* li, i sipoze pe target bann zenn profesyonnel, e bann *first time home buyers*. Mon ti ava kontan demann Minis si sa filozofi la, *Public Private Partnership*, zot ankor anv i ankouraze? Akoz i annan en lakonpanyen ki ti le fer en devlopman *Condominium, ELEX Development Limited* dan distrik Mont Buxton. Konmsi ki ti kapab ganny tou sa sipor neserer avek Gouvernman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Sa later spesifik i *H13558*, Onorab. *Timeframe*, sa i ankor pe ganny diskite avek *Foreign Affairs*, ek Finans, avek Gouvernman

Lenn. Nou ti fek fer en *meeting* semenn pase, pou nou kontinyen ek sa prosedir. So, Pou lemoman la, mon pa pou kapab donn ou en *timeframe* egzakt pou sa proze.

E osi *PPP*, wi, i en keksoz ki nou'n ankouraze. E, deza nou ti'n deza met lo *tender* detrwa *plot* Perseverance pou en proze *PPP*. E nou pe ankouraz ki pou bann *Condominium* pou bann *luxury apartments*. *Well*, ki nou dir *Condominium* menm. Pou servi sa metod pou nou kapab fer enplimantasyon sa bann proze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon nou'n ariv a lafen nou sesyon Kestyon Normal. Apre *break*, apre ki nou *adjourn* pou *break*, nou pou pran Kestyon *without Notice*. E osi *Urgent Question*. E sa, i osi pou Minis Pamela Charlette. So, nou ava *break*, e nou ava retournen 11er pou kontinyasyon.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bon nou ava kontinyen avek nou kestyon. E, nou pou pran Kestyon *without Notice*, pou Minis Pamela Charlette. E,

mon ava donn laparol Onorab Regina Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Eski Minis i kapab dir sa Lasanble ki zistans son Minister in arive pour ki lafanmir Confiance, lo ex-Poriza Estate, Carana, i ganny zot later demarke e osi zot lavant? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, lafanmir Confiance pe okip 2 blok flat, ki annan 4 unit dan sak blok. Ki fer en total 8 *unit*, ki ti ganny konstri par Gouvernman an 2005. An Out 2015, Divizyon Later ti resevwar lenstriksyon pou anrezistre en laplikasyon pou *map* tou bann lenfrastruktir ki ti'n fini ganny konstri. E ki manner pou diviz propriyete, an konsiderasyon sa 2 blok flat, ki ti'n ganny konstri pou lafanmir Confiance. 3 blok flat Gouvernman, ek 2 *semi-detached*, sitye par deryer sa bann blok flat, e osi semen.

Mr Speaker, i bon note sa pwen, ki sa *estate* ti'n ganny konstri lo 7 diferan morso later

ki ti pou Gouvernman, enkli semen. Sa louvraz *survey*, ti konpri re organiz sa 7 morso later pou ki sak sa bann lenfrastruktir i ganny pozisyonnen dan lord. Setadir lo zot kare endividyel.

Divizyon *Survey* ti soumet en plan kot Biro Lotorite Plan, an Avril 2016. Ki ti propoz re organiz 28 morso later pou vin 9 morso. Sa plan ti ganny aprouve, 10 Zen 2016.

Divizyon *Survey*, ti konplet *field work* an Oktob 2017, e egzaminasyon *survey* ti ganny fer an Mars 2018. Divizyon sa 9 morso later, ti ganny aprouve an 2019, e amalgamasyon ti ganny aprouve an Mars 2020. Apre ki tou bann prosedir avek Biro Lanrezistreman ti ganny fer. Savedir, permisyon pou diviz e *amalgamate* later. Bann diferan bout later.

Mr Speaker, i bon note ki serten bout parmi sa 28 morso later ki mon'n mansyonnen. I sorti dan en gran morso later ki annan bokou tranzaksyon *survey*, ki'n bezwen esper en prose fini, pou komans en lot ant Lanrezistreman ek Divizyon later. Sa in koz en pe retar, menm si travay ti'n fini konplete lo teren an 2017, e plan kadastral ti'n pare an Out 2019.

Mr Speaker, an se moman nou pe esper konfirmasyon ki tou bann kare later in ganny anrezistre par Biro Lanrezistremman. E a sa staz, sa bann prosedir swivan pou bezwen ganny fer;- Transfer lo later sorti lo Gouvernman, pou al lo *PMC*, bann teknisyen ek arsitek Departman Lenfrastriktir pou prepar bann plan sa bann blok egziste, Sa bann plan i osi ganny soumet kot Lotorite Plan. Apre ki Lotorite Plan i aprouv sa bann plan, demars a ganny fer pou anrezistre anba *Condominium Act*. Lavant pou zot *unit* avek *Management Corporation Agreement* prepare par Avoka i ganny sinyen. E swivan sinyatir bann lokater lavant, e plan i ganny anrezistre lo zot dapre Lagreman inisyal.

Minister, i konsyan ki sa bann prose, ki mon'n mon mansyonnen i depan bokou lo nou bann partner. E i kapab pran ankore en pe letan pou finalize. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou ou larepons. Mr Speaker, mon ti a kontan demann Minis, i pe dir nou, poudir i pou pran

ankore en pe letan pou finaliz sa bann prose. Letan nou pe *go back to listwar* sa bout later. I en bout later prive ki Gouvernman in aste avek bann propriyeter. Lo la ti annan bann zeritye, e ti annan serten kondisyon ki ti ganny met devan, pou sa bann dimoun ganny zot bout later. I ti annan serten kondisyon ki ti ganny met devan pou sa bann dimoun ganny met zot bout later.

E mon pe regard, letan mon pe koz sa Mr Speaker, mon pe koz *way back* 2001. Nou'n ariv 2020, depi 2012 sa bann dimoun in antre dan zot lakaz. E letan nou pe regarde, i fer 9an la. Konmsi letan ou pe gete, ki kantite letan ankore sa bann dimoun i bezwen espere? Parski, an se moman, ki sa bann dimoun pe espere, i annan keksoz ki pe arive. Semen pe ganny, i annan proze semen pou desann lo sa bout later pli ba, kot i annan en *duplex*, apre i annan en lakaz endividyel.

E ler sa semen pou ganny fer, kot i pou pase? Sa bann dimoun ki deza la, pe esper zot later ganny demarke, zot pa konnen si sa semen pe pas lo zot later, parske an se moman sa ki zot pe demande se demarkasyon, montre zot kote zot taso i ete. E pou zot konnen

poudir sa i mon kare, koumsa personn pa a kapab vin dan mon kare. Sakenn i annan son later ki'n ganny demarke.

Sa ki zot pe demande pou lemoman. Me si sa deza pe pran 9an, 10 an, e Minis ou pe dir mwan poudir pou esper ankor. Mon pe demande, be kan pou finalize? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Parey mon'n dir Mr Speaker, staz ki'n arive la, in fini ganny bann *parcel number*. So, napa rezon akoz zot pa kapab ganny montre kote zot bann *beacons* i pase. In fini aprouve par Lotorite Plan, e in zis anvoy anba prezan pou anrezistre. So, i en keksoz ki nou kapab fer bann *surveyor* pase pou montre zot. E menm kote semen, akoz semen osi in tire, kote semen i pase, e kote *beacons* i pase. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou ou larepons. Mr Speaker, an se moman, lo sa *estate* laba,

i napa *carpark*. I annan proze pou en pti *playground*, ki napa. Konmsi letan ou pe get sa kantite letan ki in pran pou finaliz sa. Ozordi, Dada kot pe asize dan son salon li, i pe ekout byen ki Minis pe dir, parski in fatige tann promes, promes, promes, ki pe vin ganny fer apre pa'n ganny fer. Me, selman Minis, petet sa ki manke, plis kominikasyon. (Minis pa pe ekout mwan, mon a espere)

MR SPEAKER

Kontinyen Onorab. Kontinyen.

HON REGINA ESPARON

Wi Mr Speaker, sa ki demande dan sa sityasyon. Se plis kominikasyon *from* Minister avek sa bann dimoun. Akoz sa bann dimoun an se moman la, zot dan vid zot. Zot zis war keksoz pe pase, zot, zot pa pe ganny konsilte. Sa ki zot pe demande se zis demarkasyon zot later.

E mon kontan Minis i dir, i ava kapab montre zot kot zot taso i ete. E petet sa a ganny fer dan limedya, pou ki sa bann dimoun i konnen sa i mon bout, sa i mon bout. E sa i bout pou Gouvernman, koumsa demen napa okenn problemm avek sa later. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Pou konesans Onorab, i annan en bout later ki nou ti'n demarke pou *carpark already*, ler mon pe get plan la, e wi nou kapab, i 617 *square metres*. Nou a fer le neserer pou zot *at least* konnen kote zot *beacons* i pase. Bann *surveyors* a pase i a montre zot. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Sebastien Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon ti a kontan demann Minis, enn bann rezon aköz sa landrwa i delika, se aköz ou pou annan plizyer zeritye ki pou *involve* ler ou fer okenn transfer. Aköz, ki Minister pou kapab fer transfer bann *individual units*, lo bann dimoun ki *own* sa bann *individual units*. Ki en keksoz ki pa sipoze konplike pou fer.

And then, ler nou pe koz lo bann *common area*, sa i ava ganny trete diferaman. Aköz pli gro konsern, sa bann dimoun, se, si mon par egzantp mon apel Robin, mon reste dan sa *unit*. Mon le ganny mon lavant pou mon *unit*. Si sa fiy i apel

Margarita, i le ganny son lavant pou son *unit*. Se sa, ki pe konplik lavi. Petet sa i, mon premye kestyon, aköz zot pa kapab fer sa?

Dezyenmman, mon pa war rezon aköz zot pa kapab fer transfer kot i konsern sa *duplex* par egzantp. Pou sa bann dimoun ki dan sa *duplex* ganny zot lavant. Mon pa war rezon aköz sa i sipoze konplike. Aköz i kapab ganny retire *from the main plot*. Esansyel ki sa bann dimoun pe rode, se ki *once* zot ganny sa lavant. Okenn tranzaksyon ki zot pou fer, zot pa pri pou zot al fer lezot tranzaksyon *onwards*. *Loan*, eksetera, bann keksoz koumsa.

E mon dernyen pwen lo la Mr Speaker, sa *common area* i sipoze gard koman en *buffer*, en later ant sa bann dimoun avek *carpark*. Konplent ki sa bann dimoun in deza *raise* dan lepase, se ki, ou annan dimoun ki vin *park* devan zot blok flat, i zwe lanmizik, i *disturb* zot.

Sa ki zot ti pe rode, zot ti pe rod en *buffer* ant zot avek sa semen. Mon konn sa *case* en pe, aköz mon'n vizit sa bann dimoun plizyer fwa. E enn bann keksoz ki sa bann dimoun pa'n zanmen an faver, se ki sa *carpark* i vin drwat devan sa bann flat devan.

E Mr Choppy i okouran byen sa *case*. Akoz i en *case* ki nou'n ale vini avek pandan plizyer repriz, sirtou bann nouvo blok ki konsern *sewage as well*. So, eski Minis ou kapab dir nou, kan ki ou pou mont lo *site*, fer en *proper site visit*, fer en *proper assessment of sa sityasyon*? E annou pa zis *rely* zot sa bann dokiman, me annou regard vremen spesifisite sa landrwa ki'n ganny kree, apre sa bann alokasyon sa bann *unit* ki ti ganny fer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. i annan 2 konsern ki Onorab in dir la, enn se *buffer*. Ler nou pe get plan, i annan bann *unit* ki annan ase lespas devan avek semen. Me selman si nou bezwen met en *buffer*, nou pou bezwen fer kekfwa en *access reserve* nou a kite. Wi, *carpark* i devan, i premye, nou a fer en *joint visit* pou nou gete ki mannyer, nou kapab aranz li.

Me parey ou'n dir, mwan ler mon pe gete. Sa kantite *amalgamation* ki'n bezwen bann pti bout later o bor ki nou bezwen re aranze pou nou

kapab ganny sak dimoun son plot i bokou. E sa mon krwar sanmenm sa ki'n met en pe bokou prosedir an plas. E nou bezwen esper tou sa plan an antye, ganny finalize pou nou kapab fer le neser pou met avan i al *Planning*. So, se sa vremen akoz kekfwa pa pe kapab ganny zot lavans osi to deswit.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon le *impress* lo Minis ki, nou pe koz 2 keksoz. Minis pe koz *amalgamation* teren, e nou pe osi koz lavant *units*. Mon krwar nou bezwen dis teng sa 2. Akoz, sa bann *unit* i *ground plus 1*. So dan sa bann *unit ground plus 1*, nou pa espekte sa dimoun ki lo *top floor* pou vin dir ou poudir i annan par dan teren.

That's why, teren i ganny garde koman *common area*, akoz sa ti en alokasyon sa fanmir ki ti ganny fer, apre ki demolisyon zot lakaz orizinal ki ti ganny fer.

Si se sa ki Minis pa pe konpran mwan, i annan 2 keksoz la. Nou pa koz pou zot ganny en lavant pou later osi. Nou pe koz lavant pou zot *units*. E sa ti'n devret kapab ganny fer

akoz sa bann *units* ti'n fini ganny *allocate*. Egzakteman parey Onorab pe *remind* mon, *strata titles*.

Akoz sa bann dimoun ti'n fini ganny *allocate* zot bann *units* pandan plizyer lannen. E, i annan ki menm *PMC* in monte in fer reparasyon, lo sa landrwa mon rapel. *So, we are talking about 2 things* la. Mon krwar, *the best thing* se *ascertain* byen pozisyon sa landrwa e sityasyon. E, mon dir, mon repet ankor, *spe..si..fi..si..te* sa alokasyon! Akoz nou ti *relocate* sa bann dimoun *from* zot lakaz, dan bann *unit*. Me nou'n annan desandans prezan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker nou a fer en *joint visit* ansanm *PMC*, Biro later, *survey* pou nou kapab revwar lo kote sa *duplex*. E nou a gete ki bann mezir ki nou kapab pran pou nou kapab

MR SPEAKER

Non. *Go ahead* Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon le fer en klarifikasyon. *There's a misapprehension*. Minis, *the duplex* ki ou pe koz lo mwan la, i anba. Ou annan ou 2 blok anler, *ground plus 1*. Tou le de, ou annan dimoun dan sa bann blok. Nou pe koz lo *title* pou sa bann dimoun ki dan sa *unit* osi, dan sa bann *unit* osi. Mr Choppy i konn sa landrwa tre byen, *so let's not confuse things* silvouple. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon Minis mon krwar in sizer en vizit avek bann lotorite konsernen. E osi tou, byensir i ava anmenn bann *MNA*. Onorab Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, mon krwar ki sa propozisyon pou en vizit i *the best*, parske mon ti ava kontan dir ek Minis ki i annan en konfizyon total. E an plis ki sa, eski Minis i okouran ki poudir dan milye sa konfizyon, i annan serten dimoun laba ki pe ganny ofer zot flat pou R1. Parey let, mon annan en let la devan mwan. Ki'n ganny ofer pou R1. Lot ki pa pe peye, lot ki pa tro konnen kote son balizaz i pase. E mwan krwar ki Mr Speaker, sa ki Onorab Esparon pe

demande, se ki enn fwa pour tou, sa i ganny rezourd.

E la mon ti ava kontan demann Minis, be mon konnen poudir pa dan ou letan, e in ariv en ta konfizyon laba anler. Eski Minis i kapab dir avek nou, baze lo lenformasyon ki zot annan, ki ti grander sa propriyete letan Gouvernman ti vin lo la? Akoz plizyer nou la, nou konn listwar sa propriyete. Eski Minis i kapab dir avek nou, ki ti grander sa propriyete?

E eski i pou, letan i fer son bann alokasyon redonn lafanmir egzaktman grander sa propriyete ki zot ti pran, *in the first place*? E si i ti kapab osi dir avek nou, dan bann kondisyon letan zot ti pe fer sa bann konstriksyon, an relasyon avek sa fanmir, ki ti bann kondisyon ki zot ti mete avek sa fanmir? Oubyen eski i zis Gouvernman ti anvi pran sa later, e apre sa fer nenport keksoz ki zot anvi? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mwan dapre mon konpran sa later Gouvernman ki ti aste. Selman mon napa grander siperfisi *the*

whole plot. Mon annan grander ki nou pe travay avek la. Mon annan bann *parcel* ki nou pe travay avek pou lemoman. So, sa i kapab en lenformasyon mon kapab donn zot apre. Spesifikman konbyen *the whole plot* i ete.

Apre kondisyon, bann kondisyon ti vreman varye, ti annan apepre 9 kondisyon ki ti mete, e tou dimoun, ti annan dimoun ti sinyen ti agree bann kondisyon. Mon pa pou nonm non spesifik, me selman bann kondisyon parey ti, i annan bann ki ti pou reste dan flat. E Gouvernman ti pou transfer lo li, lo sa dimoun. Ti pou annan parey zot in dir R1. I annan ki ti pou reste dan zot flat, Gouvernman ti pou, en lot ankor.

I annan ki ti pou evalye ki ti pou vann li. I annan ki ti pou ganny vann anba *Condominium Act*. So, i diferan, bann diferan, mon krwar sak dimoun ti annan son diferan Lagreman. E ki zot ti agree, e sinyen dan en *meeting* ki ti fer ek zot. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mr Speaker, mon remersye Minis pou son larepons. Ozordi nou le 14 Zilyet, selebrasyon Labastir. Eski Minis, i kapab dir avek nou, lefe ki in aksepte pou li al fer en vizit laba. Kan eski i pe prevwar en tel vizit? Akoz Dada pe vyei li, e Dada i anvi ki son later i vin annord. E alors Minis, Mr Speaker, si i ti ava kapab dir nou kan? Akoz, tanzantan nou tann keksoz pe al ganny fer, me parey sa bann profesyonnel ziska aprezan napa naryen ki'n arive. Donn nou en langazman konkret pou ki sa bann dimoun, lafanmir Confiance anler, avek zot bann zeritye, zot ava kapab konnen kan eski zot pou kapab ganny sa rankont. Pou ki enn fwa pour tou sa sityasyon i ganny rezourd. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Minis.

MINISTER **PAMELA CHARLETTE**

Mersi Mr Speaker. Sa semenn i pa pou posib Mr Speaker. *Latest* semenn prosen, nou a sey gete si nou ganny tou bann *stakeholders* ansanm pou fer vizit. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon apresye ki Minis in dir en vizit pou ganny fer, ki nou a kapab rezourd sa problem. Mon akey sa byen. E mon ti ava propoze Mr Speaker, ki Minis i enkli mwan dan sa delegasyon ki fer vizit. Akoz pangar demen mon a ganny demande ki ou fer lo teren, kantmenm ou reste Glacis, mon war en vizit dan Glacis. Akoz Minis, mwan si mon konnen ou pe fer vizit ou pa'n envit mwan, mon pou vini mwan, si mon konnen mwan. Kantmenm ou pa envit mwan. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER **PAMELA CHARLETTE**

Mersi Mr Speaker. Parey mon'n dir, nou ava envit tou *stakeholders* ki *involve* dan sa *case*, nou a fer en *way forward*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon nou ava bouz lo *Urgent Question*. E mon ava *call* lo Onorab Waven William, pou poz son kestyon. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker, mon kestyon i *comme* swivan, pou demann Minis responsab pou Lakaz ek Later pou eksplik sa Lasanble si sa 8 ekek arpan later ki zot in demarke pou sa endividi ti pas lo en prosedir *tender* pou sa devlopman lo kare later *B7224* dan Sant Biodiversite, Barbarons?

Akoz ki tou akter konsernen pa'n ganny konsilte pou ganny en pwennvi zeneral vizavi demarkasyon sa bout later avan menm i ganny antreprann? Par lefe ki i paret ki Minister Lanvironnman ti'n obzekte me ou Minister in kontinyen avek sa demarkasyon e komans prosedir alokasyon. Inisyalman kote direktiv ti sorti pou fer ou Minister azir dan lafason ki'n reazir ki paret dan en fason personnel?

Ki vreman sityasyon vizavi sa alokasyon e ki plan alternativ pou sa investiser ki'n montre sa lentere? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker i enportan pou fer

resorti ki biodiversite i sitiye lo kare later *B4639*.

Kare later *B7224* ki Onorab pe koz lo la, i baliz kot later biodiversite i sitiye lo son kote drwat si ou debout lo semen e pe get dan direksyon montanny.

Mr Speaker permet mon dabor pou eksplik lorizin sa 2 kare later. An 2011 laprouvasyon, ti ganny donner par Lotorite plan pou diviz en gran kare later *B4334* an 16 morso. Sa ti konpri 6 kare later rezidansyel, en kare pou rezerv larivyer, en kare pou rezerv semen, 3 kare later pou lagrikiltir, ek en kare later pou Sant Biodiversite.

Larestan 4 kare ti reste konman ek sa ki nou dir *remainder parcel*. Enn parmi sa 3 kare later lagrikiltir ki ti ganny aprouve ti sa morso later 8 arpan ki Onorab pe fer referans avek.

An 2011 Divizyon *Survey* ti aprouv sa kare later kot Sant Biodiversite sitye konman *B4639*. Parmi sa 3 kare later lagrikiltir, Divizyon *Survey*, ti aprouv sa later ki Onorab pe koz lo la, konman *B4640* ki ti annan en siperfisi en pti pe plis ki 8 arpan.

An 2012 sa kare later *B4640* ti answit ganny diviz divize an 2 bout. An premye

kare B7223 7 san met kare, pou kree en rezerv akse pou en semen ki ti egziste e ki ti pe deservi later lagrikiltir.

Sa 2enm bout later B4640 ti ganny en nouvo limero B7224, ki sa letan ki sa later kot Onorab pe fer referans avek. Laprouvasyon ki ti ganny donnen pou Lotorite Plan ti reste litalite plantasyon.

Onorab in demande aköz ki tou bann akter konsernen pa'n ganny konsilte pou en pwennvi zeneral, vizavi sa demarkasyon sa bout later avan ki i ganny *allocate*?

Mr Speaker mon le refer sorti ki in pandan lannen 2011 ki annan bokou konsiltasyon inisyal ki nou Minister in antreprann avek LBGF anba Minister Lanvironnman e osi Minister Lagrikiltir. Baze lo sa bann konsiltasyon, an demann e demann par le de Minister ti neser pou annan demarkasyon pou Sant Biodiversite e osi pou lagrikiltir.

Avan ki laprouvasyon pou diviz later ki Gouvernman i oule fer alokasyon pou okenn litalizasyon, plan pou diviz later i ganny soumet par Divizyon *Survey* kot Lotorite Plan.

Sa aplikasyon i ganny sirkile kot bann Lazans konsernen enkli Lotorite Distrik. Mr Speaker permet

mon pou koriz sa ki Onorab in dir dan so kestyon kot in fer sorti ki lefe ki paret ki Minister Lanvironnman ti'n obzekte me mon Minister in kontinyen avek sa demarkasyon i konmans prosedir alokasyon.

An 2017 nou Minister ti resevwar demann sorti kot Lazans Lagrikiltir pou konsider alokasyon B7807 avek de endividi pou plantasyon fri. B7807 i baliz lo kote montanny avek later B7224 e later B4639, apre ki nou ti fer analiz lo sa demann nou ti vwar ki B7807 ki annan en siperfisi plis ki 22 arpan ti pe ganny fer en *assessment* konpreansiv lo la par nou Minister.

Mon Minister ti alor propoz B7224 an vi ki son *land use* ti'n fini ganny aprouve, par Lotorite Plan anba kategori apropiye pou plantasyon fri, ki bezwen ganny fer lo en gran siperfisi later.

Biro Later ti alor konsilte bann *partner* konsernen Departman Lanvironnman to konfirm son laprouvasyon dan en let date 28 Me 2018.

Vi ki tou lezot bann *partner* konsernen ti'n fini ganny konsilte lo baze itilizasyon sa later dan prose letan plan pou diviz later ti ganny soumet kot Lotorite Plan,

Lotorite Plan ti ganny konsilte e ti osi napa lobzeksyon.

Sa lenvestiser ti'n fini soumet son plan devlopman kot i ti pou plant bann pye fri. Par kont Biro Later ti rekonnèt lenportans lefe ki B7224 i baliz avek later B4639 kot Sant Biodiversite i sitye. Rekomandasyon ti ganny aprouve ti propoze ki olye transfer sa later avek Lagrikiltir ti pou apre ki ti pou apre ganny *lease* avek sa menm endividi lo en bay pli lonterm, desizyon ti ganny pran pou ki Minister i pas en bay kour term pou en peryod 5an avek sa menm endividi ki Lazans Lagrikiltir ti'n rekomande pou fer ki ti pou fer li fasil pou rebran sa *lease* pli tar, nou ti pou kapab servi sa later pou lot litilite an vi so proksimite ek biodiversite.

Mr Speaker sa investiser ti pey son *lease* ki ti ganny anrezistre le 9 Novanm 2018. An Mars lannen pase Departman Lanvironnman ti eksprim kot konsern, pou lefe ki Sant Biodiversite i annan plan pou agrandi sa sant dan lefitir. E ki i osi i posib ki i annan bann vezetasyon ki'n ganny plante lo en parti later B7224 par Biodiversite.

Alor baze lo sa mon Minister ti vwar li nesese pou konmans en negosyasyon avek

sa lenvestiser, pou rod en lot landrwa pou son proze. Sa *lease* lo later B7224 avek sa lenvestiser pa ankor ganny kennsel e negosyasyon i ankor dan proze. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon apresye larepons ki Minis in donner. Me selman mon anvi ki Minis i konfirm avek sa Lasanble, lefe ki negosyasyon in annan en prosesis, e letan ou regard inisyalman letan negosyasyon e demars pou sa proze ganny fer, nou santi pou dir lo kote Lotorite Distrik in annan en *disruption* vizavi konsiltasyon, avek kominikasyon. Ki fer ki letan in annan problem ki nou'n vremen ganny anmennen *onboard*.

Par egzanp Minis, i annan sa semen ki sipoze en *public road*, e ki sa nouvo demarkasyon ki zot in fer sa semen prezan i tonm dan sa bout later, ki zot pe ti pe anvizaze donn sa investiser, pou annan sa basen delo lagrikiltir.

E an menm tan Minis ou kapab konfirman ki travay par sa investiser ti'n deza

konmanse. E par lefe la ki pou pe dir la zot pe al rod en lot alternativ, eski pou annan en ranboursman lo investisman ki'n deza ouswa lo travay ki'n deza konmanse?

E eski ou kapab konfirman osi ki in annan en *encroachment* lo sa *Arboretum* sa premye *Arboretum* ki Sesel in deza gannyen.

E Minis par lefe ki, i annan plizyer lentere a nouvo distrik vizavi devlopman lavenir, an term servis touristik, mon anvi demann ou avek ou si zot pou de nouvo dan sa nouvo plan devlopman ki Seksyon *Planning* i annan lentansyon fer avek distrik ki zot ava pran tousala an konsiderasyon?

Akoz bokou fwa nou santi pou dir olye ki serten zabitan distrik ki i annan potansyel ki ti a kontan partisipe me nou santi ki lefe i annan sa mankman dan konsiltasyon, nou bann dimoun dan distrik zot perdi bann posibilite pou zot kapab antre dan serten biznes. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker lo mon lo plan later ki mon annan, mon pa pe vwar

encroachment. Mon vwar sa 2 *parcel*. E menm semen i fini ganny demarke lo zot *plot* endividelman.

Lo kote *land use plan* wi nou an prosedir la pou devlop bann *land use plan*. Me pou spesifikman sa bann later ti annan bann konsiltasyon depi 2020, 2011, *sorry* ki ti fer avek ki ti enkli osi distrik.

So si i annan keksoz ki pou sanze dan sa nouvo *land use plan then* i pou ganny konsidere dan, dan diskisyon ki distrik i a ganny fer avek *Land Use Committee*. I annan en *Committee* ki'n met an plas ki pou ki pe get bann *land use* pou tou bann later dan distrik. So si sa i leka si i annan bann okenn sanzman *then* i pou ganny konsidere anba sa *land use plan* ler i vin dan distrik pou ganny diskite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, mon premye kestyon se pou demann Minis si i kapab dir avek Lasanble swivan larepons ki Minis Cosgrow ti donnen semenn pase dan Lasanble, ki poudir eski i annan en konfizyon, ant

Minister Lanvironnman avek ou Minister, parski Minis Cosgrow ti dir avek nou klerman ki sa later i pa sipoze later lagrikiltir, me en landrwa rezerve pou lanvironnman ensidswit?

Dezyenmman, eski Minis i kapab konfirman ki pou dir sa devloper i ti'n fini ganny laprobasyon avek son Minister? Ki pou dir depi 2018 Oktob 2018 in fini pey son *lease*, e ki la pou lemoman i pe ganny problem pou li konmans son aktivite, zisteman aköz i annan en konfizyon ant de Minister. Silvouple eksplik nou sa.

E apre si Minis ti ava konfirman ki ofet sa later i pa 8 i pa 8 arpan me i plito 19 arpan later, parski i donn 83,429 met kare. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER **PAMELA CHARLETTE**

Mersi Mr Speaker, Mr Speaker mon a konfirman ki kekfwa wi i annan en konfizyon e i annan en fot ki in fer. Lo kote Minister nou nou'n *allocate* dapre ki nou annan lo nou rikord bann *subdivision* ki ti'n ganny fer depi oparavan. E nou vwar menm *land use* osi sa later pa kekfwa i ti'n devret pe ganny *allocate* avek *biodiversity* parey

nou'n fer premye bout lo *B4649*.

So wi kekfwa la ki i annan sa konfizyon ki'n vini e ki *mistake* in ganny fer ler nou'n anvoy kot Lanvironnman osi zot osi zot pa'n konnen kekfwa zot pa'n konnen, prezan zot in *allow* ou aköz zot osi zot in dir nou zot pa'n donn nou okenn obzeksyon pou nou kapab servi sa bout later ki nou, nou ti pe demande.

So wi in annan sa konfizyon e kekfwa i annan en fot ki'n ganny fer byensir. Si vreman sa later *B7224* i sipoze pou Biodiversite napa nanryen lo nou rikord lo nou *file* ki dir nou. E nou nou'n baz li lo sa bann *subdivision* ki ti'n ganny fer lepase nou'n get byen nou'n get byen nou rikord, e vwala ki mannyer sa in arive.

Konfirmasyon se sa i 8 ektar, ektar 8 ektar sa arpan apre pou konfirman wi parey mon'n dir i ti'n gannyen son aprouvasyon an 2018 *sorry* e i ti'n gannyen son *lease* Novanm 2018.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mr Speaker, vi ki Minis in dir klerman ki pou dir i resanble ki

i annan en fot e en konfizyon la pou lemoman. Eski Minis i kapab dir avek nou ki pozisyon aktyel an relasyon avek sa later?

Eski zot pe kontinyen avek zot plan orizinal baze lo sa *lease* ki sa dimoun ti sa envestiser ti gannyen an 2018? Eski sa later pou kontinyen ganny devlope konman en *orchard* pou li plant fri? Konmsi ki pozisyon la? parski i plis ki 2an, *well* environ 2an depi ki sa keksoz in konmanse.

Me apre eski Minis i kapab definitivman dir avek sa Lasanble parske la nou pe koz 8 ektar, 19 arpan, 83,429 met kare, eski Minis i kapab dan sa ka dir avek Lasanble ki bann demars ki en dimoun i fer pou li kapab ganny en grander later parey.

Parske mon krwar ki nou tou nou ti ava kontan kapab ganny en morso later sa grander, e spesyalman ki sa i en later lagrikiltir ki'n ganny devoue pou lagrikiltir, alors eksplik nou ki bann demars ki en dimoun i fer, pou li ganny en tel grander later? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER **PAMELA**
CHARLETTE

Mersi bokou, mersi bokou Onorab. Aktyelman la ki nou pou bezwen fer se transfer fer sir ki sa later i ganny transfer lo Biodiversite. So sa later nou pou transfer li lo Biodiversite, aköz nou'n osi pe negosye avek sa lenvestiser pou nou kapab rod en alternativ.

So sa aköz sa Biodiversite nou ankor pe travay avek zot avek ek Departman Later e osi avek SAA pou nou kapab rod en alternativ pou sa lenvestiser.

So nou pou bezwen prezan vi ki Minister Lanvironnman i dir ki zot bezwen sa later, me selman nou pe esper zot anvoy en plan kwa ki zot pou fer avek sa later. Nou pou transfer li parey nou ti fer pou *B4639* nou pou met li *allocate* li avek *Biodiversity*.

Mon krwar sa pou *once and for all* rezourd sa bann demarkasyon ki pa kler, pou ki lekel pangar dan lefitir osi i ava annan en lot fot ankor ki en lot aktivite lagrikiltir i a ganny fer kan Biodiversite i dir pou dir sa later i pou bezwen. So se sa ki nou pe fer pou lemoman.

Parey mon'n dir nou ti ganny sa Minister Later ti ganny sa demann *from* Minister Lagrikiltir pa Minister Lagrikiltir Lazans Lagrikiltir e mon prezimen ki zot in sa dimoun in bezwen soumet son

business plan, son bann dokiman pou li kapab dir pou dir i pe al fer sa aktivite.

E parey nou konnen *orchard* pou li pou li *be feasible* ou bezwen en pli gran sipersifi later, pa parey ler ou pe fer en *crop farming*. E se sa kekwfa bann desizyon ki'n ganny pran akoz *initially* ti donn nou en lot bout later, me selman apre ki parey mon'n eksplike parey nou'n vwar sa lot bout later pa ti kapab akoz ti annan en *assessment* konpreansiv ki nou ti pe fer lo la, pou diferan kalite *land use*. So sanmenm sa pezan ti fer al lo sa nouvo bout later la ki nou donn li.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mr Speaker mon pa pe tro ganny en konpran la. E mon ti ava kontan Minis i eksplike, vi ki dan zot plan, dan zot plan, e mon annan tou zot bann detay la ki letan zot in detay ki mannyer bann diferan bout later e sa ki dan zot sipoze *land use plan* mon mazine ki sa ki zot apel li *plot 13*, sanmenm sa later la, i klerman ganny demarke konman later lagrikiltir.

E *plot 12* li ki 92, 276 met kare, li i ganny demarke, koman *Biodiversity Centre*. E apre lot en pti git pli avan 64, 616 met kare li osi i ganny demarke konman later lagrikiltir.

E vi ki sa dimoun in fini ganny son *lease*, in fini pey son *lease*, eski Minis pe konfirman ki poudir apre ki zot in fer tou sa bann demars la aprezan 2an pli tar, sa dimoun son proze in fini ganny met retar, eski Minis pe dir avek nou ki zot in fini ekri li pou dir avek li ki i pa pe gannye sa later? Eski sa in fini ganny fer?

E letan Minis pe dir avek nou ki zot pe idantifye en lot bout later, eski Minis si ou annan detay la dir avek nou kote sa lot bout later i ete, e kan eski sa dimoun i ava kapab fer son proze? Parski si ou'n fini fer tousala, en dimoun in fini fer tou son *business plan* sirman, parey ou'n dir fini annan son *business plan*, tou son bann keksoz.

Eski tou sa bann keksoz ki pe arive dan sa bann konfizyon pa pe zis met retar, bann devloper senpleman akoz Gouvernman li de Minister pa pe pa pe koz lo zot pa pe lir menm paz. E ki sa i vin *unfair* lo en lenvestiser? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker nou osi nou ti konsernen avek sa avek sa bann devlopman e se sa ki mon krwar ou menm ou, ou ti dir ou ti vwar mon pe monte Helvetia nou'n al get bokou later, nou'n al get diferan, diferan later mon pa konnen. Nou'n eseye nou'n al diferan alternativ, nou'n al Val D'Andorre, nou'n al enn de landrwa pou nou kapab sey rezourd sa problem. Akoz ler nou get legalman avek nou'n rod en osi en *advice* legal sa dimoun i annan en *lease* ki ankor valid.

So wi nou pe fer le nesese e nou ankor an konsiltasyon, avek sa lenvestiser li osi. Nou pou kontinyen kekfwa dan de semenn ki pe vini kekfwa al vizit enn de ansanm avek, avek Departman Lagrikiltir pou nou ariv en konsansis kot nou kapab al zis al *allocate* li en *alternative plot* Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker premyerman Minis in dir ki in annan en fot, ki'n arive kekpar. En ladmisyon en pe rar, ki nou gannyen dan nou Lasanble avek bann reprezantan brans Egzekitiv. Me sa fot i pa kapab zis dan lezer, in bezwen en landrwa baze lo kot sa bann sa *files* sa dosye in pase, kot bann rekomandasyon ti merit ganny fer. Mon ti ava apresye konnen kote sa fot in arive spesifikman? Mon premye kestyon.

Dezyenm mon le konnen ki lozik en *lease* selman 5an letan en dimoun pe al plant fri 5an. Mon ti ava mazine en pe pli lonterm. So mon anvi konnen ki lozik?

E finalman Mr Speaker lo kestyon *land use plan* mon ti ava mazine ki dan Gouvernman zot annan en nide ki zot anvi fer tel bor. Letan nou pe koz *Biodiversity Centre* i en landrwa tre sansib pou lanvironnman e ou pa kapab met nenport kwa obor li, fri atrakte bann bebet ki vin pike i kapab al laba aprezen en letan nou pe koz en *arboretum* ki Onorab William in fer referans avek i bann dibwa ki si i ganny koupe apre ou pa kapab zis ranplase apre sa 5an.

So mon anvi konn mon 3enm kestyon, sa zafer *land use plan* si vreman zot ti annan la

Biodiversity Centre otour li kek *buffer* ki ti annan si ti annan en *land use plan*? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER **PAMELA**
CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon krwar fot kot in vini se ki ler in konsilte kekfwa mon pa konnen kekfwa sa lenformasyon ti'n devret al kot en *higher level* olye ki en *staff*, Lanvironnman. Me selman nou prosedir i koumsa. Ler nou konsilte nou anvoy lo kote Lanvironnman e la zot ki dir nou *whether* i annan keksoz ki zot in *plan* lo la e si i annan okenn *issues* la zot fer nou. Parey tou bann *referral agencies* ki nou konsilte avan ler nou fer nou *allocate* nou *allocate* en later zot ki bezwen donn nou sa dir nou *whether* nou pou kapab *go ahead* ek non.

E ler nou'n anvoy kot Lanvironnman, nou pa'n ganny okenn lobzeksyon in dir nou in *ok*. So vwala mon krwar fot ki in fer premyerman. E 5an, 5an ou konnen 5an nou ti met li aköz pou nou gete si vreman sa, sa proze i demare. I annan bokou lesey pou fer *orchard* Sesel me menm si i dapre en rapor *FAO*

zot ti fer en lesey dan bann en pe letan pase.

E ti dir pou dir i fezab. Me selman nou pa vwar bann fermye pe al ladan sitan bokou. So pou nou pou nou tir en pti en prekasyon ki nou ti anvi pran, ki nou ti pou donn li 5 5 *years renewable*. Savedir *once* ki nou vwar pou dir sa proze i konmansse i demare i ti pou lo son de lipye, *then* nou ti pou kapab *renew* son *lease*.

Vwala aköz in fer nou met sa 5an pou son *lease*. Lo kote *land use plan*, kekfwa i annan bokou travay pou nou fer lo kote *land use plan* i osi en legzersis ki, ki i pa fasil Onorab. I pa fasil aköz sak dimoun i annan son lopinyon kwa ki i anvi lo sa later.

E parey mon'n dir i annan en Komite ki nou'n met an plas la pou espesyalman *handed* tou bann *land use plan* distrik. E fer sir ki annan bann bon konsiltasyon avek tou bann sekter, e bann *partner* enportan dan distrik, enkli Lotorite Distrik osi pou nou ganny byen sa bann *land use plan* e fer sir ki, ki ganny enplimante byen.

Pou spesifikman sa later anba *land use* i lagrikiltir. Savedir ou ti kapab vini fer lagrikiltir e se sa kekfwa nou bezwen *now* pran sa later *allocate* li avek biodiversite olye

les li konman lagrikiltir li menm, *otherwise* i pou kontinyen kree sa konfizyon ki i pou si en zour si bann, bann teknisyen pa la, oubyen mwan mon pa la konman Minis i pou, i pou vin en lot konfizyon ankor si nou kontinyen gard li konman lagrikiltir lo *land use plan*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Waven William.

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker. Mr Speaker par lefe ki Minis in admet ki in annan en fot. Me Minis mwan mon anvi ou ki ou donn nou sa lasirans ki sa investiser, pou letan ki in perdi aköz Minister in fer fot. E pou bann depans ki'n fer inisyalman pou son proze, mwan mon anvi ki ou dir nou ki zot pou regard dan *compensatory*.

Dezyenmman Minis, par lefe ki sa bann fot Grand Mahé i ariv en pti pe souvan. Mwan mon anvi demann avek ou par lefe la i annan en *case* relasyonnen preski menm parey kot msye avek Mr Alex avek Odile Etienne zot ankor pe esper en bout later kot zot ti'n ganny donner enn epi sa menm Minister pe al fer en *Lease*

Agreement pou donn en dimoun pou plant lo la.

Kan eski sa koup i ava ganny en bout later, aköz mon konnen pou dir dan *land bank* la i ankor annan later pa ankor donner.

MR SPEAKER

Onorab, Onorab, mon krwar ou pe debord lo ou kestyon. Lo kestyon i spesifik sa bout later biodiversite ou pe anmenn en lot teren ki pa form par ou kestyon. *Ok* ou kapab anmenn sa konman en lot kestyon prosennman, me i pa antre, i pa lye avek sa kestyon ki lo *Order Paper*.

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker, sa probleman mon pe zis montre Minis pou dir i annan parite;- i preski parey ler ou regarde aköz i menm kalite fot ki pe monte.

E finalman Mr Speaker mon anvi demann avek Minis, si son Minister pe konsider prosennman la, pou annan en diskisyon avek tou bann akter konsernen, vizavi sa devlopman? Aköz mon rapel letan Sant Biodiversite pe 1998 letan inisyalman sa lide ti monte nou pe koz 22an depi la, i annan en ta keksoz in ganny met lo latib, me ki nou santi pou dir Lotorite Distrik avek

lentera serten bann zabitan dan distrik pe ganny kit ater.

So mon ava demande avek sa vizit ki taler ou'n dir *PS Choppy* pou fer dan distrik lo kote *sewage*, si dan sa *meeting* e vizit nou kapab osi abord sa size, akoz parey mon'n dir se ki i annan plizyer lentera e pou finalman pou nou kapab enn, satisfere tou bann konsern konsernen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PAMELA CHARLETTE

Mersi Mr Speaker. Mr Onorab, lo kote konpansasyon sa i parey mon'n dir i en negosyasyon ant nou Minister avek ki ankor pe ale ant nou Minister avek sa lenvestiser.

Lo kote ou'n nonm sa *case Etienne* Mr Speaker, mon krwar Onorab i bezwen konnen pou dir osi konsiltasyon ti fer avek distrik pou sa *case* e zot ki ti sizer sa landrwa kot nou ti met li kot i annan later lagrikiltir.

So nou ava konsidere ler nou vin pou, pou, pou proze *sewage* pou nou koz en pe lo osi bann lezot lo kote *land use*, nou ava kapab anmenn kekfwa *CEO Planning Authority* ek nou, e osi nou ava konsider li osi ler nou

fer *land use planning* pou distrik. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon avek sa nou termin sesyon, sesyon pou Minis Pamela Charlette. Mon ti a kontan remerci Minis avek son bann teknisyen sa se *PS Choppy*, *PS Albert* e *CEO Anta*. *Minister* nou ava eskiz ou avek ou delegasyon dan Lasanble.

(THE MINISTER AND HER DELEGATION WAS EXCUSED FROM THE HOUSE)

MR SPEAKER

Bon mon annan en *Right of Reply* ki devan mon e ki mon anvi *dispose of* avan nou *adjourn*. Parey labitid mon donn en pti lesplikasyon e sa pou konsonmasyon piblik an deor.

Right of Reply i trouve anba lartik 102 (6) nou Konstitisyon. I swiv drwa ki en Manm i annan anba lartik 102 (1) nou konstitisyon kot en Manm i annan laliberte pou koze e fer deba san ki i ganny sibzekte ek ziridiksyon okenn Lakour oubyen okenn lezot proses apar ki proses dan Lasanble kan sa Manm pe egzers son drwa, oubyen pe perform son fonksyon konman en Manm Lasanble.

Me an menm an lartik 102 (6) i donn sans pou en dimoun ki pa en Manm Lasanble ki santi ki in ganny afekte par sa drwa anba lartik 102 (1), pou li ekri lofis Speaker e Speaker i sirkil en kopi sa repons ek tou Manm e o konmansman prosedir sa *Sitting* ki swiv imedyatman i lir sa repons dan Lasanble. So mon'n ganny en *Right of Reply* ki sorti kot Mrs Vivienne Soundy e son ladres i Villa Caballero, Turtle Bay, Au Cap, Mahé. Onorab sa mon vwar ou pe poz kestyon. Sa *Right of Reply* in ganny sirkile kot tou bann Manm in ganny sirkile *e-copy* kot tou bann Manm, ok e sa in ganny fer pandan *break* akoz mon pa ti ankor pare pou mon *tackle*, pou mon *dispose* sa *Right of Reply*.

Bon *Right of Reply* i sorti kot Mrs Vivienne Soundy i adrese pou lofis Speaker, e lir *comme* swivan:

“Dear Honorable Prea,

Right of Reply where my name was mentioned in the National Assembly Sitting on Wednesday 8th July 2020 by Honorable Johan Loze of United Seychelles.

I was listening to this Sitting in the National Assembly, whereby Honorable Johan Loze, the Proportionally Elected Member of United Seychelles

mentioned my name in his deliberation without my authorization or approval regarding a letter that I supposedly wrote. He even went further by saying that I wrote in this supposed letter accusing Honourable Wavel Ramkalawan of being a thief for stealing money.

In this context, I would appreciate you that my Right of Reply is read in full in the next Sitting, as I do not want my name mentioned again by anyone for any party's political mileage. I request that Honorable Loze, refrains from mentioning my name ever again and to leave my name out of any of his political deliberations.

Thanking you for your understanding. Your sincerely Vivienne Soundy. ‘

So vwala *Right of Reply* ki sorti kot Mrs Soundy. Yes Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker konman en Manm ki ti dan katriyenm *cohort* Lasanble Nasyonal ou ava rapel tre byen ki sa let ti fer son premye rantre dan domenn piblik Lasanble Nasyonal diran katriyenm Lasanble. Mon pa premye dimoun, pou entrodwir sa let dan deba Lasanble Nasyonal,

mon pa ni premye dimoun pou mansyonn non Mrs Soundy dan Lasanble an relasyon avek sa let.

Ou ava osi rapel Mr Speaker ki diran katriyenm Lasanble ti menm annan *denial*, Onorab Sandy Arissol ki'n koze semenn pase ki dir lontan let Mrs Soundy i la.

Diran katriyenm Lasanble i ti dir oli sinyatir, napa sinyatir sa let pa'n sinyen. La nou'n progrese *his resigned himself to the fact* ki let Mrs Soundy lontan i la!

So sa let son kontenir, son bann alegasyon, ki pa mon ki'n fer, lontan i dan domenn piblik, lontan i pe monte, e aparet lo Verbatim Lasanble Nasyonal i annan en keksoz *however* ki mon tonm dakor avek Mrs Soundy lo la, *out of respect*, pou Mrs Soundy *I will refrain from using her name again* an relasyon avek sa let, sa i mon desizyon Johan Rifned Loze.

Me selman mon pou koz lo sa let ankor, mon pou fer referans ek sa let ankor e son kontenir akoz i en *established practice* dan sa Lasanble depi katriyenm Lasanble sa let pe ganny koz lo la.

Now Mr Speaker, *an added piece of information*, diran katriyenm Lasanble *when tempers were still higher I*

presume personn pa ti obzekte let ganny servi.

Sa let la *it was chauffeur-driven, and hand delivered*, to Onorab Jovana Charles.

MR SPEAKER

Onorab, Onorab annou pa al dan listwar sa let. *Ok* annou retourn lo mon krwar ou'n fer ou pwen kler. Nou pou aret lanmenm. Ou'n fer ou pwen kler.

HON JOHAN LOZE

Thank you Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mosyon in ganny fer semenn pase e let Mrs Soundy i fer referans avek sa Mosyon ki'n ganny fer semenn pase, e ou'n aksepte dapre sa let sa ki demann ki ou'n *refrain* la.

HON JOHAN LOZE

Yes Mr Speaker.

MR SPEAKER

E dan lefitir pou servi son non. Bon si ou servi konteni sa let ki parey ou'n dir i en let piblik in deza ganny mansyonnen dan Lasanble in antre dan *Verbatim* dan *hence said* Lasanble. Sa i ou devwar anba 102 (1) ou drwa lekspresyon.

Alright so nou pou aret la ou'n fer ou propozisyon kler e

ou'n agree pou ou pa servi non Mrs Soundy ankor. *Let's not go back* dan listwar.

Bon avek sa mon ti a kontan zis enform bann Manm i annan diferan *meeting* ki pe pran plas pandan *lunch break*, nou annan *Women's Caucus* ki pou *meet* deswit la dan *lunch break*, e zot pou dan *Speaker's Conference room*, nou annan *Bills Committee* ki pou osi pe rankontre toudswit dan *Committee room 3* e *Assembly Business Committee* pou *meet* dan *Speaker's Conference room* 1.15.

So Lasanble i *adjourn* e nou rebran nou travay 2er apre midi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi tou Manm Onorab. Bonn apre midi Minis Maurice Loustau-Lalanne Minis responsab pou Finans, *Trade, Investment and Economic Planning*. *Minister* i a konpanyen par son *Security of State*, Mr Patrick Payet. E bonn apre midi osi tou dimoun ki a lekout e pe kontinyen swiv travay Lasanble Nasyonal. *Minister* avek *SS welcome* dan Lasanble Nasyonal.

E nou ava al direkteman lo *Order Paper* lo *Private Notice*

Question e mon ava donn laparol Dirizan Lopoziyon Onorab Wavel Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mersi bokou Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek *SS Payet*. Mr Speaker la ki sa 3 mwan pandan ki Gouvernman ti dir i pou asiste avek lapey tou travayer e ki Lasanble ti aprouv larzan ki Gouvernman ti demande, e avek fristrasyon ki renye parmi bokou pti biznes Seselwa, eski Minis responsab pour Finans i kapab dir Lasanble:

1) Konbyen larzan ki'n ganny peye par kategori, savedir, gro, mwayen e pti biznes?

2) Konbyen pti biznes ki pa'n ganny okenn lasistans?

(3) Eski Gouvernman ti fer resers apropiye e konbyen dimoun ki'n ganny rezete, akoz larzan lo zot kont ki zot in rankontre pour zot ganny en bon leksplikasyon avan rezet zot demann?

E finalman eski Minis pa pou pran li konman en responsabilite enportan, pou regard ankor sa bann biznes ki'n ganny rezete, pou asiste zot avek sa larzan ki reste dan sa alokasyon Bidze? Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Ramkalawan.
Mon ava donn laparol *Minister*.
Go ahead Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Onorab *Leader* Lopoziyon, Onorab *Leader* Zafer Gouvernman dan Lasanble Nasyonal, tou Manm Onorab, tou dimoun ki a lekout bonn apre midi.

Mr Speaker definisyon pou kategoriz biznes, i koumsa;- *micro* oubyen ptipti biznes i enn ki son reveni anyel i par anba R2 milyon. Pti biznes zot reveni anyel i plis ki 2 milyon e mwens ki R10milyon. Biznes mwayen oubyen *medium* i enn ki son reveni i plis ki 10 milyon e mwens ki R25milyon. E gro biznes i enn ki son reveni i plis ki R25milyon.

Mr Speaker fodre note ki sa bann klasifikasyon pou reveni anyel i ganny servi par Komisyon Reveni Sesel SRC, ler bann biznes pe fer zot deklarasyon pou *tax*.

Mr Speaker an sa ki konsern peyman ki'n ganny fer pandan sa peryod Avril, Me, Zen ziska Vandredi le 10 Zilyet 2020 i *comme* swivan; Gro biznes pou en lavaler R215 milyon. Mwayen oubyen

medium biznes, pou en lavaler R39milyon. Pti biznes R82 milyon. *Micro* oubyen ptipti biznes pou en lavaler R150 milyon.

Mr Speaker lo kote Lazans pou Proteksyon Sosyal, ASP depi Avril ziska Zen Lazans in asiste bann endividi ki ti dan sektè enformel, pou en lavaler R33.1milyon. Lakantite endividi in sorti 3274 pou Avril in ariv 5399 pou mwan Zen. E sa i montre ki plis dimoun pe santi sa lefe rediksyon dan reveni ki antre kot lakour.

Pou 2enm parti kestyon, konbyen pti biznes ki pa'n ganny okenn lasistans. Mr Speaker an sa ki konsern ptipti e pti biznes ti annan 636 biznes, ki ti ganny rezete. Oubyen pa'n ganny asiste e tou sa bann laplikasyon ti'n ariv en total R38milyon.

Rezon prensipal pou sa bann laplikasyon ganny rezete, ti aköz zot ti annan ase larzan, lo zot kont oubyen zot ti annan problem *tax* avek SRC e zot ti ganny konseye pou al rektifye.

Mr Speaker fodre note, ki tou sa bann aplikan ki ti ganny afekte par desizyon Komite FA4JR ki ti'n rezete zot laplikasyon, zot ti annan loportinite pou fer rapel avek Komite Rapel e prezant nouvo

dokiman nesaser pou zistifye zot *appeal*.

Komite *FA4JR* in osi revwar 267 aplikasyon, dan sa total 636 biznes pou mwan Me ou Zen. Ladan 81 in ganny aprouve pou mwan Me e Zen pou en total R8.6milyon.

Trwazyenm parti kestyon Mr Speaker bann aplikasyon pa'n ganny rezete zis akoz zot ti annan larzan lo zot kont. Me parey mon'n deza eksplike i annan lezot rezon ankor. Par egzamp bann biznes pa'n zanmen anrezistre kot *SRC* oubyen zot pa annord avek zot bann *tax return* depi 2014. Serten biznes pa donn tou lenformasyon e ler i demann zot, zot kontinyen pa donner, e bann biznes konstriksiyon klas (1) e (2) espekte si zot ti annan en Kontra avek en lotel e sa Kontra ti'n ganny kennsel. Kennsel.

Mr Speaker Komite *FA4JR* pa ti zwenn okenn biznes letan zot ti pe fer zot *assessment* akoz Komite ti'n deza demann bann aplikan pou soumet tou lenformasyon nesaser, ki ti pou asiste Komite fer zot desizyon e alor ti responsabilite sa bann aplikan pou zistifye zot laplikasyon.

Mr Speaker fodre mon fer resorti ki ni Komite Rapel pa ti zwenn avek bann aplikan, me

ler Komite Rapel ti pe re verifye bann laplikasyon ki ti'n ganny rezete bann biznes ti donn en pe plis klarifikasyon e leklersisman ler zot ti pe fer zot *appeal* e dan 76 ka desizyon ti ganny ranverse.

Mr Speaker me mwan konman Minis Finans mon ti al zwenn bann reprezantan biznes lo La Digue le 9 Zen, lo Praslin le 19 Zen, e lo Mahé le 22 Zen 2020.

Katriyenm par kestyon Mr Speaker an premye lenstans alokasyon dan Bidze ti pou asiste biznes pou 3 mwan. Me apre plizyer *meeting* i ti ganny *Chair* par Prezidan Larepublik avek Sekter Prive, e finalman semenn pase desizyon in ganny pran pou revwar tou bann aplikasyon ki ti'n ganny rezete avek rezon ki zot annan larzan lo zot kont. E konmansman mwan Zilyet tou biznes ki dan Sekter Tourizm pou otomatikman ganny aprouve ziska Desanm 2020.

E sa i selman pou bann travayer Seselwa. Pou bann lezot kategori biznes, ki pa dan Sekter Tourizm ki ziska prezan zot aplikasyon in ganny rezete, zot pou bezwen fer en aplikasyon normal avek nouvo kriter ki'n ganny met an plas konmansman mwan Out.

Osi bann laplikasyon ki ti'n ganny rezete aköz problem *tax* avek *SRC* e la si sa biznes ti'n al kot *SRC* zot osi zot bann aplikasyon pe ganny revwar.

Mr Speaker pou mwan Zen Komite in resevwar 230 laplikasyon. E tou bann aplikasyon ki'n ganny aprouve dan mwan Zen pou ganny peye ziska Desanm 2020. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mersi bokou Mr Speaker e mersi Minis pou ou larepons. Mr Speaker premyerman mon anvi demann Minis, eski tou bann dimoun ki'n fer rapel zot in ganny en larepons ziska prezan?

Dezyenmman, letan Minis pe dir ki i pou asiste ki Gouvernman i dezormen pou asiste zis bann dimoun ki dan lendistri touris, eski zot pou osi pran an konsiderasyon, bann biznes ki relye avek touris, menm si i pa direktman, me endirektman.

Par egzanp en laboutik ki ordinerman i vann bann souvenir mon pe zis donn sa konman en legzanp en ki abitye vann bann souvenir, oubyen en

dimoun ki ti travay konman ki ti par egzanp vann bann *charter*, e ki annan son prop ki ti annan son prop *License* eski sa kategori osi tou, pou ganny konsidere?

E Mr Speaker, Minis in mon santi ki ti ava bon pou li eklersi sa, parski lo en kote in dir ki bann dimoun pa'n napa person ki pa'n ganny asiste zis baze lo larzan ki i annan lo son kont. Me an menm tan osi, Minis in dir ki dezormen zot pa pou pran an konsiderasyon larzan ki en dimoun i annan lo son kont. Mon trouv sa en pe kontradiktwar, alors si Minis i ava kapab eklersi sa.

E apre mon ti ava kontan Minis, Minis i fer kler. Sa bann biznes ki pa'n ganny asiste pandan sa 3 mwan e ki ozordi zot trouv zot dan difikilte. Eski sa nouvo desizyon Minis pa vwar li konman latizann ki pe ganny donner apre lanmor, e ki mannyer i espekte eski sa bann biznes i kapab vreman ganny en nouvo souf, si pandan sa 3 mwan zot in ganny peze dan en serten sans e alor zot pe soufer?

E eski Minis la i pare avek tou sa bann detay ki'n donner parey ki ti promet Lasanble e parey in ganny fer demann lo plizyer repriz, pou donn Lasanble lalis tou bann dimoun ki'n ganny asiste, tou bann

biznes ki'n ganny asiste pou ki enn fwa pou tou sa i ava a laporte Lasanble e nou ava kapab fer en travay. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab pou tou ou bann kestyon. Alor an sa ki konsern *appeal*, parey nou donn statistik dan Nasyon toulezour preski, ou ava remarke ki i amann en total 818 aplikasyon ki'n ganny rezete.

Pou Komite *Appeal*, in annan 423, ka *appeal* ki'n ganny fayle. E ladan Komite in *process* 338 aplikasyon. In aprouv 76 parey mon'n dir dan mon larepons, pou en sonm R7 milyon. E in rezete setadir, in mentenir pozisyon, desizyon *FA4JR* dan ka 262 laplikasyon. Sa i pou larepons premye kestyon.

Lo kote bann biznes, ki pou ganny asiste apartir mwan Zen, e sertenman le mwan Out an desandan, kot sa kondisyon '*sufficient funds*' nepli aplikab. Sa i pou bann biznes kategori, biznes ki dan touris. E i annan en lalis ki en lalis detaye ki nou'n etabli mon kapab pas lo

la si pou ede klarifye sityasyon. Me pou reponn ou kestyon, wi nimer 11 i osi bann aktivite relye avek touris ki'n ganny afekte, e sa bann aktivite i relye 100poursan avek touris.

Par egzanp ou'n mansyonn bann Souvenir *Shops* ki kekfwa dan lotel menm. Konman en legzanp definitivman li osi i pou ganny asiste aköz i 100poursan relye avek lendistri touris.

So i lotel li menm, bann *self-catering establishment*, bann *guest house*, bann restoran lo kategori transportasyon taksi, *car hire*, *bicycle operator* plito lo La Digue, *omnibus operator* ki pa'n ganny asiste avek Gouvernman atraver en Kontra. *Tour guide*, *tour operator*, *boat charter operator*, yot, *DMCs*, *diving centre*, bann laboutik artizan, bann *spa* ki dan bann letablisman touristik, bann lakonpanyen aeryen ki deservi Sesel. E parey mon'n dir tou lezot aktivite ki relye avek touris kot i annan en relevans direkteman avek touris.

Wi parey mon'n nou'n deza dir, kriter i pa senpleman *sufficient funds*. *Sufficient funds* i en kriter ki'n ganny servi kekfwa pli souvan, aköz lezot kriter ou kapab ale al rektifye, si ou pa'n anrezistre ou

al anrezistre. Nou'n donn legzanp isi si ou *tax return* i pa annord ou kapab fer en *tax agent* ranpli e *lodge* ou *tax return* e sa osi i permet ou sanz ou sityasyon.

E *sufficient funds* parey letan si sa kriter i ganny servi, parey toultan nou'n dir *it stands to reason* nou anvi ki reveni i zero ki si i ti annan *sufficient funds* pou mwan Avril i pou annan en pe mwens sertenman pou mwan Me. E ankor pli mwens ankor pou mwan Zen. E se en pe sa rezon *sufficient funds* ki'n ganny retire enn fwa pou tou.

Akoz nou'n vwar ki sa *COVID-19* avek prediksyon ki nou ti fer an Mars pou 3 mwan nou'n bezwen an vi sityasyon in evolye sanz li, e se akoz sa prezan ou vwar ki nou'n retire nou'n ekoute, nou'n ekout Sekter Prive e sa e a la demann osi *SCCI* tou sa bann *meeting* ki nou'n fer, nou'n ekout zot e nou'n decide retire.

Alor eski *it's too little too late?* Non, mon krwar nou bezwen ankor regarde kote nou bezwen asiste e asiste bann ki vin pli vilnerab letan sa sityasyon pe kontinyen reste avek nou pou en pe letan. E previzyon menm la i montre nou ki i pou avek nou pou en peryod pli long ki nou ti panse.

Wi Mr Speaker mon ti fer en *commitment* ki nou pou prodwir en rapor, ki nou pou soumet avek Lasanble Nasyonal. Mon'n modifye, zis en keksoz e sa, sa dat ki nou pou soumet sa rapor. Akoz ankor i annan levolisyon parey mon'n eksplike dan sa Lasanble. E nou pou soumet sa rapor atraver bann sistenm ki egziste legal ki egziste nou bezwen soumet.

E parey nou'n dir osi sa travay *FA4JR* pou ganny odite par Oditer Zeneral, e li osi son rapor i ava swiv son kou legal. E la nou'n decide ki nou pou soumet sa rapor pou Avril, Me ek Zen konplet. I annan dan bann tim ki pe travay lo son detay. Akoz pa bliye nou annan nou 5095 aplikasyon ki nou bezwen antre tou sa *data* dan en *database* e apre nobou fer bann *summary, management summary* avek. I pran en pe letan e i pou pare. Mon ti anvi fer sa lafen Zilyet milye Zilyet. Me la prezan nou pou soumet li lafen Zilyet avek Lasanble Nasyonal, atraver *FPAC* ki sa striktir ki nou pou bezwen servi pou kominik sa avek Lasanble Nasyonal.

So wi Mr Speaker, mon re angaze mon repete ki nou pou fer sa rapor ki nou pou soumet avek Lasanble par lafen Zilyet

pou Avril, Me, Zen rapor *FA4JR*.
Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab
Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon premye komanter se ki sa soumisyon i kontinyen nek zis ganny anvoye. E konmsi letan mon letan mon pe regarde ki semenn pase enn bann rezon ki Minis ti donnen pou li pa vin reponn *PNQ*, se zisteman i ti dir, *“we are compiling the report for the 3 months April, to June to be submitted to the National Assembly by mid July.”*

E nou'n ganny plizyer bann dat ki sa pou ganny ki sa pou ganny soumet *mid-July* la nou *mid-July* e la nou ganny dir *end of July*. E mon zis espere mon premye Mr Speaker mon zis espere ki nou ganny li *end of July*.

Mr Speaker eski mon ti ava kapab demann Minis, si i pa remarke ki poudir depi ki bann lanons in ganny fer an relasyon avek sa lasistans, poto gol in tro sanze.

Premye poto gol prononse par Prezidan Larepublik sete tou dimoun pou ganny ede. Apre sa poto gol in sanze in vin pou annan form, serten pou ganny

asiste. La nou vwar ki poudir poto gol in sanz ankor. E tou dimoun pou ganny asiste prezan, dapre sa nouvo keksoz ki pe ganny dir.

Alor kestyon se ou ti annan ou en Bidze, enn pwen ekek bilyon. E si la ozordi tou dimoun pou ganny asiste parey ti sipoze dan premye lanons, mon anvi konnen konbyen larzan ki reste dan sa laliny Bidze? E eski sa larzan ki reste dan laliny Bidze i pou sifizan pou zot akonpli sa ki ozordi zot pe dir zot pou fer? Alor konbyen eski i pou koute?

Dezyenmman Mr Speaker, eski Minis efektifman pe dir avek nou, ki tou bann dimoun ki'n fer rapel akoz zot ti ganny rezete ki poudir tou sa bann rapel ki zot in fer, la apartir Zilyet zot tou zot pou ganny asiste?

Mon anvi ki sa i ganny mete kler, alor ki tou bann aplikasyon konmsi i vin parey ki tou bann aplikasyon ki ti ganny fer depi konmansman lanons sa program, la ozordi tousala pou tousala pou ganny met de kote e tou bann dimoun pou ganny asiste.

Apre Mr Speaker, an relasyon avek sonm ki zot in asiste dimoun avek, spesyalman pou bann ki petet nou ava apel li bann ptipti

biznes. Par egzanp bann *commission agents* ki letan zot ti fer zot aplikasyon, sa sonm ki zot ti mete ki zot ti pe resevwar e avek touris ki'n kennsel zot ti pe ganny zero.

Me sa Komite ti decide pou donn zot *minimum salary* R5804. Eski Minis i kapab dir avek nou e sa *this was* sa ti en keksoz ki ti totalman *unfair*. Parski en dimoun ti a pe reklanm ti a pe pey son *tax whatever* lo sa larzan ki ti pe gannyen, i ti pe reklanmen, kekfwa i ti pe ganny R10,000, R8,000, R11,000. Me zot, zot ti decide pou donn sa dimoun zis R5804.

Eski Minis e sa bann dimoun osi tou zot in fer lapel, eski Minis pe dir avek nou, ki la avek sa nouvo poto gol, eski sa bann dimoun zot sonm avek ki zot ganny ede pou sanze, pou reflekte larealite ki sa bann dimoun ti pe gannyen? E alor konmsi nou ava ganny *fairness* ladan? Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab wi mon'n bezwen sanz dat, me i pa sanz

komikman ki nou pou soumet sa rapor.

E rezon i senp e i menm rezon i senp dan lesans ki sa bann dimoun ki pe travay pou siport Komite *FA4JR*, zot annan zot lanmen plen. Pou ekstre sa bann lenformasyon ki nou annan e nou annan en kantite lenformasyon e met li dan en sistenm ki nou kapab prezant en rapor, nou'n vwar ki letan nou tir en 10enn travayer ki pe siport *FA4JR* travayer *FA4JR* i ralanti. So nou'n bezwen rod nouvo dimoun pou donn zot sa travay ki zot bezwen fer *uninterrupted*.

Akoz pou lemoman letan zot konmans fer zot pe antre sa *data*, lo bann aplikan zot bezwen arete al fer en keksoz retournen rebran, i *induce* serten lerer ki nou pa anvi i annan.

E donk nou konmans *recruit* sirtou bann *returning graduates*. Atraver, Minister Lanplwa nou'n kontakte zot. Annefe nou le anploy 10 e ozordi nou annan zis 3, nou ankor pe demande. Akoz sa *dedicated team* pou fer zis sa travay.

E lelan mwan mon ti le donn *mid of July*, mon ti krwar ki ti nou pou annan. Me nou pa ankor gannyen. *So this is the reason*. So mon *apologize* pou

sa, me nou anvi fer sir letan nou donn sa rapor, sa rapor i ava tre detaye e i ava donn zot antyer satisfaksyon.

Lo kestyon bidzeter, wi parey nou, tou, nou konnen nou, ti'n Lasanble Nasyonal ti'n aprouv en Bidze R1,90bilyon pou sa e ziska le 13 Zilyet, nou ti'n depans R487milyon, pou Avril, Me, ek Zen, bann peyman ki nou'n fer.

Donk i reste nou apepre R600milyon. E ki vadir par mwan nou pou kapab depans apepre R100milyon anba sa program. E nou osi fer en ekstra polasyon avek bann *data* ki nou annan. E kontenir bann pli gro lakonpanyen ki nou'n asiste nou'n vwar en *ratio*, etranze ek Seselwa;- 57poursan etranze i ganny anploye par sa bann konpanyen, kot nou pey saler etranze. E 43poursan i saler Seselwa.

Prezan letan nou fer en kalkil nou vwar ki i pou apepre R70 a 75milyon, pou saler Seselwa *going forward*.

So pou lemoman e la mon bezwen fer lepwen, ki nou ankor dan bokou lensertitid. Lafen Zilyet nou pou konn pli byen. Apre ki nou'n fer en peyman Zilyet si nou dan sa R100 milyon oubyen non.

E sityasyon i kapab sanze e Out nou bezwen sanz ankor

bann kriter. Akoz lentansyon se i pou prolonze e annou prolonz nou lasistans avek sa Bidze ki'n ganny aprouve ziska Desanm.

So nou konsyan sa. I en tre bon kestyon ki ou poze nou konsyan sa, e nou santi ozordi ki wi nou ankor *within* sa *budget allocation* Mr Speaker.

Apartir le 01 Zilyet, bann biznes touris, parey mon ti lir sa 10 kategori ek sa kategori onzyenm kategori ki dir *related*, parey ou ti'n demann mon kestyon, tou sa bann biznes zot, zot pou ganny peye. Seselwa travayer, Seselwa selman. E lezot biznes zot kapab fer aplikasyon. E apartir mwan Out nou'n modifye kriter akoz nou realize, ki sityasyon pa pe amelyore, sityasyon pe anpire.

E nou'n sanz kriter pou tenir sa an kont. Donk tou lezot biznes, zot pou kapab osi *apply* e, zistifye. E la osi nou'n fer sanzman kot sa bann aplikasyon ozordi i pli fasil dan lesans ki ou kapab fer li otomatik atraver *email*. E lemoman ki *FA4JR* i pran en desizyon, nou pe kominik par *email*, avek sa bann aplikan toudswit. Olye sa bann fristrasyon ki nou ti annan telefonn 190 pa ganny repons *and so on and so forth*. Nou'n

perfeksyon nou sistenm pou nou *être* pli *responsive*, pli vit.

So i annan 2 kategori pou ganny *declare* i annan 2 kategori, i annan kategori tourizm, apre i annan lezot ki ti annan ase larzan zot pou kapab tenir, me larzan pe fini zot pa kapab tenir reveni in tonbe i kontinyen pe tonbe, konpanyen i *jeopardy*, i fer son laplikasyon, nou aplik kriter e i kapab si i zistifye korekteman, ganny asiste. E en fwa ki i ganny asiste en fwa ki sa desizyon in ganny pran i pou kontinyen ganny siporte ziska lafen lannen. Alor lo *commission agent* i annan bokou lezot ka bann diferan konpanyen, Komite i baz son desizyon, lo sa lenformasyon *tax* ki zot in donnen.

So i pou annan diferans. I annan *commission agents* si tou son lenformasyon i korek e, son *tax* i korek i pou ganny plis asiste. I menm zafer parey nou ti deza diskite isi avek taksi drayver. La osi i annan en varyasyon asistans me i annan taksi drayver, ki tou son dokiman i annord i montre nou kote ki'n perdi, eksetera avek *supporting documents* e ganny asiste en pe plis.

So sa i sa bann varyasyon ki egziste. E letan zot fer zot laplikasyon a tou moman zot

kapab donn plis lesplikasyon pou nou vwar revolisyon. Mwan mon pe resevwar bann demann par egzantp kot komodite in arive lo Por i bezwen tir sa komodite, me i nepli annan larzan.

Alor i demann *FA4JR* donn li en larzan pou li tir son komodite dan Por. Mon realize sa realite toulezour. Akoz i anvi ganny sa komodite pou li kapab vann ganny en pti larzan. Mon konpran. Me i an deor *remit FA4JR* pou asiste dan sa ka koumsa.

So pou rezimen Mr Speaker, nou dan Bidze en bilyon 90milyon nou ankor dan sa Bidze, nou ava regarde ki mannyer Zilyet pou fini avek Zilyet pou nou re presize kot nou pe ale. Mwan Out si sityasyon i kontinyen nou'n ouver *Airport* e sityasyon i amelyore, nou pou kapab tenir. Me si i pa leka e sityasyon ki enserten i kontinyen, nou pou bezwen revin enform Lasanble e regarde kwa ki nou pou bezwen ganny fer. So sa lensertitid i ankor la e i reste dinamik. E mon bezwen met sa lo lata. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab John Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker, bonn apre midi Minis ek ou lekip.

Mon kestyon Minis mon ti a kontan konnen konbyen letan i pran pou bann *appeal* ganny *deal* avek? An vi ki i annan serten biznes ki i annan 6 ,semenn depi ler zot in fer zot *appeal* e zot pa ankor ganny en larepons? Pou mwan mon krwar i en pti pe bokou letan, alor petet ou kapab dir nou en pti pe *on the average* konbyen letan i pran?

Dezyenmman, eski an vi ki i annan serten biznes ki i annan serten *fixed cost* ki ler zot in transfer larzan sa larzan in ganny sezi par labank pou fer pou re pey zot bann zot bann *direct debits* ki zot fer.

I vre i responsabilite sa lorganizasyon pou li negosye avek labank, ensidswit me selman i annan ki pa'n kapab *break* sa *deadlock*.

Eski zot lo zot kote Minis zot annan okenn direktiv ki zot kapab donn ek labank, ki pa sezi larzan sa bann dimoun e sa larzan i al ver lapey? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab. Onorab lo larepons ou premye kestyon, mwan mon ti ava anvi ki zot in fini Vandredi. Annefe sa i en *soft target* ki zot, annan. Fini tou sa bann *appeal*.

Me zot osi zot bezwen esper sa *file* annan tye ki vin kot zot. Ki mon pe dir par sa se sa, file ki *FA4JR* i annan lo sa aplikan. E desizyon ki zot in pran e akoz zot in pran sa desizyon. Sa i bezwen ganny soumet avek sa 3 manm sa Komite Rapel.

Aprè let ki sa dimoun in ekri pou eksplike zistifye i bezwen atase avek. E i annan ankor en travay ki ganny fer par bann dimoun, pou siport sa bann Komite. Letan sa *file* in ariv Komite, Komite pa pran bokou letan li. E in annan deka mon ava dir ou ki zot in fini zot travay akoz ti nepli annan *File Appeal* pou *deal* avek. E *File Appeal* ti pe vini.

So la osi nou'n re organize pou fer sir ki nou fini Vandredi. Parey yer par egzantp zot in fer 39 *appeal*, zot in fini e ti napa ankor pou konsidere. E nou konnen ki i annan ankor. So sa i en travay detay ki nou pe fer. Lot keksoz zot pe regard *appeal* Avril, i annan enn de pou Me Avril. Me entern nou deside ki letan Komite Rapel i *reject*

ankor sa *appeal*, parey mon dir ou la i annan apepre 262 ki'n ganny *rejected*. Me nou pa aret la.

Akoz nou ti dir avek bann aplikan *apply* pou Me, *apply* pou Zen. So i annan biznes, i annan *sole trader* ki'n *apply* pou Me ek Zen. So nou dir *FA4JR* kan rapel in kennsel oubyen in *maintain* desizyon zot, zot pran sa *case* deswit. E parey mon'n donner dan mon larepons i annan 267 ka ki zot in *deal* avek. So i annan de vole la i annan vole *appeal* e i annan vole *FA4JR* ki pe regard Me ek Zen pou fasilite pou al pli vit. Nou konsyan sa.

So fotespere nou kapab fini avek bann *appeal*, akoz apepre lanmwatye ki'n *appeal*. Bann sif ki mon'n donn ou i annan apepre lanmwatye, i annan 400 ekek pou 800 ekek ki'n *appeal*. Lezot deside par *appeal*.

So vwala Mr Speaker larepons pou premye kestyon Onorab Hoareau. An sa ki konsern labank i tre difisil, pou nou enterfer. Me nou'n pas sa desizyon sa konsern pardon e nou'n fer en rekomandasyon avek Labank Santral, bann *meeting* ki nou fer tou le semenn e Labank Santral i kontinyen son dyalog avek sa bann labank. Mon konnen

menm ki parfwa i annan bann labank zot in revwar zot sityasyon avek zot prop kliyan i annan enn de zot dan en sityasyon ase strese an sa ki konsern sa bann tre ki zot in fer dan letan bon. Me letan i dir.

So zot osi zot annan en desizyon ki zot bezwen pran. Me nou, nou pa kapab. Nou pa kapab sel keksoz ki nou kapab fer se letan nou fer peyman, pou en konpanyen me sa pa atraver *FA4JR* en konpanyen parey nou'n deza dir si i dwa *tax*. E i annan en *garnishee notice* nou, nou pou tir son larzan avan nou pou donn li.

Me sa i napa nanryen pou fer *FA4JR*. Sel mekanizm ki nou annan dan finans pou nou nobou *deduct* en larzan ki nou dwa en kontrakter pou en travay *or whatever*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Sylvanne Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi ek SS. Bonn apre midi tou dimoun.

Minis ou'n dir ki zot pa pe konsider *or* zot pa'n konsider sirtou bann biznes kekfwa ki dan konstriksyon par egzanp. Bann kontrakter grad (1) avek

grad (2). Me par egzantp dan mon distrik i annan dimoun ki'n apros mwan ki i pa'n ganny aprouve, en grad (2) i pa'n ganny aprouve. E in ganny demande pou fer en *appeal*, i fer en *appeal* ankor i pa'n ganny aprouve. Zot in dir ki i annan ase fon dan son kont.

Me parkont petet keksoz ki pa'n ganny byen *investigate* se ki si sa larzan ti pou li. Akoz mon konnen son madanm osi i dan en biznes ti'n met larzan dan sa kont pou petet fer serten envestisman lo kote biznes madanm.

Me parkont dan menm laliny menm grad kontrakter grad (2) i annan en lot ki li in gannyen. Sa enn la ki mon'n dir ou pa'n gannyen i annan li 3 travayer sa lot ki'n gannyen mon pa konnen si i annan 6 travayer Seselwa ek etranze e li in gannyen. Selman pou pey travayer.

Ozordi sa enn ki pa'n gannyen, i ankor dan problem i pa pe kapab pey son 3 travayer Seselwa ki li i annan. E *up to now* la i ankor pe demann mwan eski mon re *appeal* ankor, konmsi *appeal* lo *appeal* ankor. Ki mon pou fer? Eski i annan en dimoun i kapab ekout mwan pou mon kapab al met mon problem devan?

Ki zot pe deside fer dan sa bann ka koumsa pou sa bann kontrakter ki pa pe kapab fer bout zwenn pou zot pey sa bann travayer? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab, wi Onorab i aplik pou tou bann biznes ki pa'n ganny asiste ou vwar. E parey mon'n dir nou pe koz lo mwan Avril. E si son *appeal* osi in ganny rezete par *appeal*, Komite *FA4JR* prezan li i pou pran sa dosye. E li parey toultan nou'n dir, fodre i pa aret lanmenm li fodre i fer Me, fodre i fer Zen akoz son sityasyon pe sanze. Alor fodre i fer.

E parey nou konnen serten kriter ki pe ganny servi ozordi, i pou vin diferan. Akoz larealite in sanze. So si i pa'n fer en aplikasyon pou mwan Me, e la nou'n fini fermen pou aplikasyon pou mwan Me la, ou vwar. I en *mistake* kekfw nou pa'n byen eksplike akoz me nou'n toultan nou dir fer ou aplikasyon pou mwan Me la, la bann kriter, fer ou aplikasyon pou mwan Zen.

Alor fodre ou a donn mon non sa kontrakter, nou ava

regarde an detay plis spesifikman pou nou regarde egzakteman ki'n arive. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek SS Payet, tou Manm a lekout e tou dimoun ki pe ekout nou.

Mr Speaker mon ti a kontan demann Minis, an vi ki nou pe koz asiste tou bann Seselwa, travayer Seselwa ki travay endirekteman avek letablisman touristik, oubyen zot lorganizasyon oubyen zot magazen ki zot ti ladan ti travay direktteman avek touris, mon ti a kontan demann ou, an vi ki i annan la letan nou pe koze, e dan prosedir lezot bann travayer ale.

Akoz definitivman lasistans par egzanp mon a donn ou en legzanp parey *ISPC* i annan 19 Seselwa la ki dan prosedir fer ale an vi ki zot ti pe travay direktteman avek lotel atraver zot magazen, i annan *Creole Holiday* la ki pe fer *meeting* avek zot travayer la apre midi. Zisteman an relasyon avek eksplik bann travayer ki mannyer pou les zot

ale e pou zot perdi zot plas travay parey nou dir.

Kote Minis ou kapab eksplik nou la letan nou pe dir direktteman nou pou asiste tou nou bann Seselwa, ki'n travay direktteman avek touris? Kote zot, zot antre? Par egzanp sa de lorganizasyon ki mon'n donn ou konman en legzanp, zot antre pou nou kapab asiste zot e sirtou nou bann frer ek ser Seselwa?

Dezyenmman, mon ti a kontan demann Minis Mr Speaker, an vi ki bann travayer lotel pe ganny garanti zot saler ziska Desanm, bann travayer Seselwa, mon ti a kontan demann Minis si sa bann demars atraver Minister Finans i osi aplik pou lezot Minister?

Mon a donn en legzanp Minis;- par egzanp sa manman ki travay direktteman avek lotel ki dan prosedir ganny en pti *loan* avek *HFC*, i ti pe ganny dir tou resaman i bezwen ganny en let avek son lotel konmkwa son saler i garanti. Eski la ou Minis ou'n vin devan ou'n dir ek nou pou dir tou travayer Seselwa, zot saler i garanti ziska Desanm, eski sa i osi konfirman ki lezot Minister dan Gouvernman ki zot asiz ansanm dan Merkrede *Cabinet meeting* sa osi lezot servis osi i garanti?

Sa manman ki son *loan* ti pe *process HFC* savedir i garanti son *loan* parske mon konn en manman ki'n aste son bann materyo in met la me i ti pe esper zis son *loan* pou kapab konmans son pti konstriksyon pou anmas son zanfan.

Eski sa i en garanti poudir lezot Minister dan Gouvernman i konpran sa ki nou pe koz lo la ozordi an relasyon avek nou bann travayer Seselwa, ki pou ganny asiste ziska Desanm ki travay lotel ziska lezot lanons a ganny fer?

Mon dernyen kestyon mon ti a kontan demann Minis Mr Speaker i an relasyon avek bann travayer etranze. Nou'n aprann pou dir bann travayer etranze apartir le 01 Zilyet zot pou nepli ganny lasistans avek Gouvernman, si mon korek Minis. Alor mon ti a kontan demann Minis ki desizyon Gouvernman in pran anver nou bann travayer etranze? Eski zot pe retourn dan lakour? Eski zot pou ganny met lo *welfare*? Eski zot pou zis la dan pei?

Akoz nou pa anvi en sityasyon kot nou ganny bann etranze pe desann dan nou pei dan lavil pe fer dezord aköz zot pa'n ganny peye. Mon ti a kontan Minis ou eksplik nou en pti pe ki desizyon Gouvernman in pran parey letan ou'n fer pou

bann travayer Seselwa, me ki desizyon zot in pran an relasyon avek bann travayer etranze ki dan nou sistenm isi Sesel? Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab pou ou premye kestyon, parey ou konnen i fer en pe letan, ki Gouvernman in pran en desizyon in fer en lanons pou dir avek bann anplwayer ki pou zot ki le fer *redundancy*, zot kapab fer li, me Gouvernman e terminoloji mwan mon ti servi dan en *Press Conference somewhere* oubyen menm isi mon ti dir pou Gouvernman pou anmas tou bann travayer Seselwa.

So pou reponn ou kestyon la, la sa ki pou arive. Sa bann Seselwa ki'n, ganny fer *redundant* par zot anplwayer Gouvernman in *set up SETS* e zot al laba. E Gouvernman i kontinyen pey zot saler. Parey ou kapab konnen si ou pa konnen mon ava enform ou. In annan travayer lotel Seselwa ki'n ganny fer *redundant* me

avan *COVID* en sityasyon ki'n arive *Bayan Tree* par egzanzp.

E ozordi sa bann travayer *Bayan Tree* in ganny fer *redundant* zot, zot in antre deza dan sa program *SETS*. Zot in fer *training*, zot pe reganny met dan lanplwa. So i annan sa opsyon e sa opsyon pe marse ozordi.

An sa, ki konsern *loan*, wi si i vre parey nou'n dir nou pe garanti saler, alor i pa sipoze afekte okenn lezot laranzman ki i annan. Mon krwar ki pli tar parey mon dir sityasyon i evolye, *FA4JR* i kapab konsidere, e fer rekomandasyon kot Gouvernman. Si fodre enkli lezot keksoz pou nou vwar si nou pou asiste. Par egzanzp si vre ou annan en *loan* ou nepli kapab pey sa *loan*, e i vin afekte ou eski fodre nou *factor* sa *in* konman en kriter?

Mon pe donn en legzanp. O firanmezir ki sityasyon i evolye dan en move direksyon, mon pa pe promet nanryen me la, la sistenm ki nou bezwen regarde.

Alor pou etranze la ankor nou ti fer menm keksoz, nou ti donn 6, 7 semenn pre avi bann anplwayer, nou ti dir zot si zot le nou Gouvernman nou pou donn *salary assistance* ziska lafen Zen, Mars pou Zen nou ti dir nou pou pey tou travayer

etranze avek Seselwa, lo en *payroll* me nou *cap* li a R30,000. Donk sa nou'n fer le neser, e nou ti dir si oule fer *redundant*, ou fer *redundant* sa travayer etranze i responsabilite sa anplwayer.

I sertennman pa responsabilite Gouvernman. E parey nou'n dir le premye Out letan *Airport* i ouver, si i annan avyon ki vini e sa bann avyon i al dan bann landrwa dan bann pei kot sa bann etranze i reste, e i ouver i ava pran avyon i ava ale. I ava retourn se li. Donk mon krwar sa i neser ki nou osi nou ed sa sityasyon nou reste a lekout pou vwar egzaktaman kote zot kapab ale. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ahmed Afif.

HON AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. bonn apre midi Minis e tou dimoun a lekout. E bonn apre midi Mr Payet osi.

Mon kekyon i *comme* swivan;- vi ki dapre bann sif ki Minis in donner, apre midi Gouvernman in depans ant Avril avek Zen R486milyon dan bann *COVID wage Grant disbursement*.

E zot ti annan zot en bilyon 91 milyon environ. I vedir ki zot in depans par mwan R162milyon. E vi ki lo sa bilyon R1,91 bilyon i reste R605 milyon pou 6 mwan. Zot pou annan zis R101milyon par mwan pou zot peye.

Alor mon kestyon se zot ti pe pey 162 me la zot pe al konmans pey zis 100milyon - 101 milyon. Eski i vedir ki sa diferans sete vreman pou pey bann saler etranze? Parske se sa gran diferans ki pou annan savedir nou ti pey environ R61 milyon par mwan pou 3 mwan R183milyon zis pou travayer etranze, tandis i annan en bon pe Seselwa ki pa ti pe travay zot, zot pa'n ganny peye. Sa i mon premye kestyon.

Mon 2enm kestyon se Minis eski ou kapab eksplik klerman, ki bann kriter zot pe swazir pou dir pou en biznes ki dan touris? Ou'n nonm plizyer la ou'n dir *boat charter*, *dive centre*, *lotel*, *guest house* eksetera.

Me eski ou pa trouv li ou pa trouv li pa zis lefe ki en mekanisyon par egzantp, ki son louvraz 90poursan i pe aranz masin bato dan *boat charter*. I pa dan *tourism* li. Me selman 90poursan son *income* in ale li. Li i pa pou tonm ladan li, i pa pe ganny peye. E i kapab

annan plizyer ankor bann dimoun ki dan servis. Mon pa konnen mon *hairedresser*, bann dimoun ki touris ti vin kot, zot pou en servis oubyen lotel ti vin kot zot pou en servis. E sa i enkli bann pti kontrakter tel bann dimoun ki aranz *aircorn*, bann dimoun ki fer louvraz elektrik, zot tou zot in ganny afekte. Me selman zot pa dan biznes tourizm, alor zot pou ganny dir be ou non ou *ok* ou pa dan tourizm ou pa pou gannyen. Tandis ki zot pa *ok*.

E mon 3enm kestyon, Minis se vi ki la prezan zot in sanz parey Onorab *Leader* Lopozisyon in dir poto gol in sanze, ki prezan zis bann biznes ki dan tourizm ki pou ganny sa larzan. I annan en pe ki ti dan tourizm ki pa'n *apply* pou Zen ek pou Me ek Zen aköz pou Avril zot in *apply* zot pa'n ganny larepons ziskan la dernyerman.

Me prezan me pou Me avek Zen zot pa'n *apply* aköz zot pa ti ankor ganny larepons e la zot in ganny en *rejection*, prezan la si zot pe al *apply* pou Me ek Zen pou ganny dir be non be ou'n fini desot letan. Me tandis ki i pa ti son lafot, i pa'n *apply* parske ou ti'n dir li non i ti'n *appeal* pe esper larepons.

Eski ou Minister pou pare, vi ki zot in dakor pou dir tou dimoun dan tourizm i devret

ganny asiste, pou rekonsider bann kriter pou enkli bann ki'n soufer ant Me ek Zen, ki pa'n ganny lasistans e zot osi zot kapab ganny sa lasistans. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab. Onorab ou analiz finansyel korek e parey mon'n dir se ki pou sa premye 3 mwan 57poursan sa depans i inikman pou pey saler etranze.

So i fer ou apepre R70 milyon an tou. So vwala so ou analiz i korek i zis pou konfirm sa. Wi sa *schedule* ki nou'n servi pou idantifye touris sa *schedule* i annan *business tax*. Me nou konpran tre byen sa bann sityasyon parey ou'n eksplike, si sa mekanisyon li i pe fer zis al bord *engine mazorite* ti pe travay ek touris nou konpran.

So i annan en opsyon li. Son opsyon se ki i *apply*, e i dir nou. I parey sa *hairdresser* ki li son *hairdressing saloon* i dan lotel avek en lot i annan son *hairdressing saloon* anvil Victoria. I annan en diferans. Me li osi i de fwa ti annan en relasyon. So sennla ki dan sa

lotel i pou gannyen, sa lot li i bezwen fer son aplikasyon e nou donn li sa permisyon. Pa sa permisyon donn li sa posibilite pou li fer son aplikasyon e zistifye e nou ava asiste li si i neserer.

Pou ou dernyen kestyon;- wi mwan osi se pou parey mon'n eksplike, letan *Appeal Committee* i *reject* Avril, nou dir *FA4JR Committee* pran Me ek Zen en sel kou an menm tan. E alors si par fot parey Onorab Lemiel in koz lo sa kontrakter i ava donn mwan tou detay in arive, mon ava demann *FA4JR* dan ka spesifik regarde, akoz son dokiman i la li. Ou pou vwar. Akoz pa bliye, nou demann li en *cash flow projection forward*. I ti met Avril li nou pou vwar Me nou pou vwar Zen.

So menm poz li kestyon nou kapab vwar son levolisyon. So mon ava demann *FA4JR Committee* regard sa bann ka osi koumsa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Afif.

HON AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker zis en dernyen pti kestyon. Dan sa R101 milyon ki ou pou peye par mwan ziska Desanm eski i pou enkli bann peyman ki zot pe fer

atraver *SETS* i dan sa R101 milyon? *Ok* mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Wi Mr Speaker, larepons se wi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Jean-Francois Ferrari.

HON JEAN-FRANCOIS FERRARI

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ava profite pou pran sa kestyon ki Onorab Afif in dir, akoz ti enn mon kestyon se pou demande si Minis i kapab donn en garanti sa Lasanble ki tou larzan ki nou'n aprouve pou *salary support*, i pe al pou *salary support*, me i pa pe al pou pey bann dimoun ki pe ganny anploye pou zot fer *management*.

Par egzanp *the management of SETS* konmsi eski 100poursan *salary support* se pou ed bann dimoun ki dan lanplwa? E non pa pou akoz mon vwar *SETS* pe konmans pe konmans ou a krwar met en pe lagres e alors mon pe demann sa kestyon pou ganny en re lasirans sorti kot ou.

E an menm tan eski Minis i kapab asir Lasanble ki tou bann peyman ki pe ganny fer anba *FA4JR* i aktyelman eski zot annan en fason pou zot vwar ki sa larzan i aktyelman ganny servi pou pey bann saler, me pa pou en lot keksoz?

E konman en konsekans la ki zot pe al fer, zot pe deside pou servi bann *data* ki zot annan pou al ziska Desanm, ki mannyer i arive ki ler en travayer swa i kite, swa i ganny *layoff* swa i desede ki sistenm zot annan an plas pou verifye ki son saler pa pe ganny *claim*, i pa pe ganny *claim* e ki finalman donk sa larzan i al i pas an pasan? Donk sa i mon premye konsern.

Mon 2enm konsern, se pou demann avek Minis, si i annan en refleksyon en pe spesyal ki pe ganny fer pou bann Seselwa ki ti dan en peryod lenvestisman dan zot letablisman touristik, e ki zot ti annan *loan* pa pou, pa pou *meet* bann *running cost* me zot pe *invest* dan pou *upgrade*, oubyen pou konplet oubyen pou termin en proze ki zot ti'n konmanse.

E ki la *COVID* napa kliyan e pou sa bann mwan ki pe vini, ki direktiv zot pe donn bann labank lo *rescheduling* bann peyman e bann lentere. Akoz parey ou'n dir Minis i paret ki

sa i pou ale en pti pli lontan ki nou espekte.

So kekfwa la osi i devret annan bann kriter ki bouz en pe pou *accommodate* sa bann dimoun ki zot, zot pa ni ti deza pe *run* sa biznes, zot dan faz komansman zot, oubyen zot dan faz renovasyon. Alors ki lentervansyon ou kapab fer o nivo bann labank?

E mon espekte Minis menm si mon en pti pe dezapwente, mon espekte alors ki vi ki repons ki ou'n donn *Leader* Lopozisyon lo kan pou fer rapor, menm repons ou pou donn *Chairman* Komite COVID ki'n ekrir ou e ki ti ankor pe esper sa bann lenformasyon ki pa'n vini, so mon espekte ki ou ava dir nou poudir i ava donn en sel kou *FPAC*.

E ki *somehow* i pou ariv kot nou. Akoz nou'n ganny konstitye dan sa Lasanble zisteman pou nou fer sa travay e sinyal radyo sorti Minister Finans kot nou i zero. So mon ti a kontan kekfwa Minis ou kapab reponn sa silvouple. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab pou ou bann kestyon. An sa ki konsern *SETS* le sel depans ki nouvo depans ki nou bezwen fer, se pou saler sa *CEO*.

Sa larzan ki nou pe pey bann Seselwa ki'n ganny fer *redundant* ki *SETS* pe met dan sa 4 program, zot saler i ganny proteze pou zot saler. Me fonksyonman *SETS* i bezwen osi annan enn de travayer. So *SETS* i lib konman en konpanyen pou li pran enn de sa bann dimoun ki'n ganny fer *redundant*, si zot kalifye zot profil i korek pou fer tel *job*, i ofer zot sa *job* pou menm saler ki zot pe ganny asiste, e zot pran sa *job*.

So napa nouvo larzan, napa nouvo Bidze pou *SETS* an deor sa sipor salaryal ki nou pe donner. So sel nouvo se saler *CEO*. Wi *payroll* i enportan letan nou ti demande. E parey ou konnen nou pe sanz serten keksoz e 2 keksoz pe sanze.

Nou ti demann en premye *payroll* e zot ti ganny asiste lo sa *payroll*, Avril, Me, Zen i enkli Seselwa avek etranze. Me otomatikman bann biznes tourizm la an Zilyet zot pe ganny asiste menm si zot pa ti pe ganny asiste zot pe ganny asiste. Me san sa travayer etranze.

Alor nou'n demann zot atraver nou form pli elektronik ozordi atraver *internet* en nouvo *payroll*. Prezan pou nou fer ladiferans. Akoz nou konnen konbyen travayer etranze par egzanp ti annan. Nou kapab fer sa kalkil nou menm, me i pli vit e i pli onnet pou demann sa biznes donn nou son *payroll* Zilyet. E apre nou a fer peyman kont sa.

So sa i en travay ki pe ganny fer la. So nou pa oule pey dimoun ki dan simityer Mont Fleuri, nou pa pe le pey dimoun otreman non pli. So sa i en travay ki nou pe fer pou fer sir ki *payroll* Zilyet, Out an desandan i ganny soumet par sa biznes.

Lo kote *loan* parey ou konnen Mr Speaker e osi Onorab, nou'n osi an vi ki nou Gouvernman pe asiste saler me i annan lezot depans ki bann konpanyen pe pas ladan nou'n fer *available* serten fasilite *loan* a bann kou lentere *préférentiel* avek bann *deferment* oubyen bann *longer payment period*.

E sa nou'n nobou fer li. Akoz nou ti anmenn isi en lamannman Labank Santral e nou pou vin avek en lot, akoz nou bezwen sanze pou sorti 3an pou vin 5an. E nou'n donn *loan* R500 milyon par egzanp a bann tous *préférentiel* me mon kapab

dir ou ki lo sa *loan* ki nou'n donner ziska semenn pase zis 1.68poursan, sa *loan* 500 milyon ki'n ganny pran.

So sa ki'n ganny *allocated* i zis R8.3 milyon ki bann biznes in vin rode. So i ankor annan. Sa larzan i la, kontakte zot labank enter fas ek zot bann labank. Mon konnen ki i annan enn de labank zot en pe pli ki mannyer souf, zot in pret zot prop larzan. Akoz zot konnen ki Labank Santral pou ranbours zot. Ou konpran? So sa osi i en posibilite me sa bann *loan arrangement* i la li.

E labank *SCCI* ti'n demann nou dan nou bann konsiltasyon, sirtou bann ptipti biznes, bann *micro business*. E la anba *ESA* i en lot kriter ki nou servi kot zot *turnover* pa plis ki R1milyon ki Gouvernman i donn en *loan facility* avek okenn *collateral*. Setadir Gouvernman i pran sa risk antyerman, pou en sonm R100,000 par *loan*, *zero interest*, e *payroll* lo 12 mwan. E sa osi Gouvernman in pran en desizyon pou asiste. Parey nou'n deza kominike.

So nou pe donn sa bann sipor, pou bann biznes kekfwa i annan serten lezot konplikasyon. E mon krwar sa i en bon keksoz. Me lapel mon pe fer se dir zot ale al pran sa

bann, sa bann loportinite ki la *available* kot *take up is very small*.

Pou bann ki ti annan lenvestisman, nou'n tande sa bann, sa bann largiman, e parey nou'n dir prezan i deryer nou. Akoz tou le fason nou'n dir apartir Zilyet nou pa pe regard akoz ti annan tan larzan dan en kont eksetera. So sa *is now* nou pe *get forward* nou pa pe regard an aryer.

Mon'n resevwar ou let Mr *Chairman* date le 2 Zilyet. E mon'n lir ou let avek bokou latansyon e sa ki mon pa anvi fer se kree en diplikasyon. Mon'n vwar bokou diplikasyon i met nou an aryer eksetera. Le bit se le menm. E nou kapab ariv o menm bi desizyon ki mwan mon'n pran. Se ki semenn prosenn nou pou demann en *meeting* avek ou e Komite pou nou vini, Mr SS Payet mwan menm pou nou vini pou nou *entame* en diskisyon lo ou let. Pou nou regarde ki manner ki fason nou pou nobou donn e partaz en pe lopinyon lo sa ki ou'n demande.

Me parey mon dir wi mon krwar ki i legalman sa ki zot le tou le fason nou bezwen donner. Si *FPAC* parey tanzantan Onorab Ramkalawan i *remind* mwan en pe letan mon ti en pe pli novis,

i dir mon tou le fason nou pou demann ou, ou pou bezwen donner. Konmans ek sa avek *Kontra Air Seychelles* se pa lekel ankor, ou konpran. I teroriz mwan. (*laughter*) E mon'n mazine e mon pa ankor bliye. (*laughter*) E mon bezwen servi bann keksoz ki legal ki dan nou Lalwa nou pa kapab al kont Konstitisyon. Ou vwar? So sa i enportan Mr Speaker. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ferrari.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ferrari.

HON JEAN-FRANCOIS FERRARI

Mersi Mr Speaker. 2 pti kestyon vitman. Kekfwa ou kapab dir avek nou si dan sa bann fasilite *loans* ki zot in met an plas a bann to preferansyel. Si i posibil, si i akseptab pou en dimoun ki annan en *commercial loan*, pou pran en *loan* pou *pay back the commercial loan* pou li kapab benefisye dan sa moman difisil?

Mon konnen ki bann labank pa tro kontan sa, me dan sa moman difisil, si zot kapab eklersi en *loan* avek en lenter tre o, an prenon en *loan* en pti pe pli ba.

2em kestyon Minis, kekfwa. Anfen, sa mon pa konnen si ou pou kapab reponn. Me *Leader* Lopozisyon in demande pli boner si nou pa'n tro tarde. Me vi, ki an Mars, Prezidan pa ti ankor dekouver bann zafer Linite Nasyonal. Me eski ou krwar si i ti'n dekouver sa prensip linite Nasyonal, nou ti'n kapab koze, kekfwa nou ti ava'n vwar bann rezon pou les ale bann travayer etranze en pe pli boner. E se sa ...

(Off-Mic)

HON JEAN-FRANCOIS FERRARI

Lekel sa malelve ki pe koze, pa bezwen fer malelve!

(Interruption)

MR SPEAKER

Order! Order! Onorab santre ou kestyon siplemanter lo kestyon orizinal.

HON JEAN-FRANCOIS FERRARI

Non, mon pe zis dir vi ki omwen 57 poursan sa larzan ki nou'n depanse, *with hindsight* Minis. Si Prezidan ti'n dekouver sa konsep Linite Nasyonal an Mars, kekfwa nou ti'n kapab pa depanse sa kantite larzan, aköz

nou ti pou'n deza komans defalke en pe bann travayer etranze, e ti ava reste en pe plis pou bann Seselwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab. Onorab mon krwar dan sistenm banker ou kapab koz ek ou bankye e *reschedule* ou *loan*. Sa i posib, me dan sa bann fasilite *loan* ki nou, nou pe donner, se ki bann *loan* ki sa lakonpanyen ou sa endividi i annan egzistan dan en labank, i fodre ki i *in good standing* ziska Fevriye 2020. Setadir fodre ki i azour pou li kalifye pou sa lot. Sa en i kondisyon ki nou'n diskite avek, anfen, Labank Santral in diskite avek bann labank. I en desizyon ki'n ganny pran kolektivman.

So i posib *reschedule* en *loan*. Me sa i en diskisyon ant sa biznes avek son labank li menm. E i annan par ler bann lakonpanyen ki sorti ek en labank, i al kot en lot labank aköz sa lot labank i annan lapeti kekfwa en pe pli komersyal, kot i pran en risk. I arive toulezour sa bann keksoz koumsa.

Alor lo ou 2enm kestyon. Mon krwar ankor, fodre toultan nou rapel ki an Mars, sa ki nou ti pe tande, sa ki nou ti pe analize, se ki sityasyon ti pou dir pou apepre 3mwan. E se avek sa *background* ki sa bann desizyon in ganny pran, ou konpran. Prezidan Larepublik, i napa en *crystal ball*. Me lenportans se ki o fiy e anmezir parey mon'n mansyonnen sityasyon i sanze, nou osi nou bezwen aziste e se sa ki nou pe fer. Ou konpran, se sa ki nou pe fer.

E an Mars, tou biznes, nou ti anvi sov tou biznes e i annan biznes kot i annan plis etranze ki Seselwa. Donk, si nou ti'n fer ale oubyen pa siport etranze, bokou biznes Seselwa kot i annan mwens Seselwa ki etranze, ti'n fini *collapse*. Ou konpran? Nou bezwen tenir tousala an kont. Akoz nou annan Seselwa, nou annan biznes, nou annan en pei, nou annan en Nasyon ki nou bezwen sofgarde, nou tou ansanm. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Sebastien Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon annan premye kestyon

pou Minis, se an se ki konsern bann *redundancy*, eski ou Minister in fer tou pou asire ki bann dimoun ki'n fer *redundancy* zot in *comply* avek bann provizyon Lalwa ki zot sipoze avan zot termin bann *contract of employment*, pey serten *dues* sa bann travayer? Oubyen sa i pa'n posib e se sa larzan sa Komite ki *bezwen take up*. Akoz sa i en lobligasyon legal ki okenn dimoun ki fer *redundancy* i annan pou li kouver. Sa i mon premye kestyon.

Mon 2enm kestyon Mr Speaker, e petet i keksoz ki Lasanble i bezwen *deal* avek. *Leader* Lopozisyon in anmennen en *PNQ*, mon a demann ou permisyon pou mwan fer sa pwen. In anmenn en *PNQ* e mon konpran laliny akoz *Leader* Lopozisyon i *Chairman FPAC* e Komite ki'n ganny mandate pou resevwar sa bann dokiman.

Onorab Ferrari i osi asiz lo *FPAC*. E si Lasanble pou fer en travay *oversight* dan en fason kordinen e dan en fason lozik e konsistan, Onorab Ferrari ki en Manm *FPAC* i pou ganny akse ek sa bann dokiman, e sa i en diskisyon ki osi bezwen *entame* avek *Chairman FPAC* pou vwar ki mannyer nou *go about* kordin *oversight* lo sa size.

Nou pa kapab annan diferan komite Lasanble pe demann menm lenformasyon. Mon pa pe dir nou pa kapab, me ti ava meyer ki nou annan kordinasyon lenformasyon ki apre bann zofisyè i a konnen ki manyer pou zot reponn. Akoz i pou annan bann *enquiries* ki *FPAC* pou obligatwarman bezwen fer dan en fason obzektif pou nou *achieve* en larepons.

So petet mon ti ava demann li koman *Chairman* Komite *COVID* pou pran sa an konsiderasyon, e ler nou zwenn koman *FPAC*, vi ki mon osi mon en Manm *FPAC*. I ava donn nou detay, en pti pe *angle* oubyen laliny ki li i pe pran avek Komite *COVID* e pa zis *surprise* tou dimoun dan Lasanble toultan, dir nou vwar la bann demann ki li i pe fer. Sa petet ti en *hindsight* ki mon ti oule met devan Lasanble.

So, Mr Speaker. Minis ti ava kapab reponn mwan sa kestyon *regarding redundancy*, apre mon ti ava annan en lot pti kestyon siplemanter. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Wi, Onorab ou annan parfetman rezon pou ou rapel nou ki Lalwa ki diriz *redundancy* i egziste, e tou son letap i bezwen ganny swiv. I bezwen annan en demann parey ou konnen, e apre pandan sa demann i annan bokou kestyon ki ganny poze, ki fodre annan larepons. I fodre osi ki sa anplwayer, se *onus* i lo li pou enform son travayer, son lentansyon pou fer li *redundant*. I pa Minister Lanplwa e i pa sertennman *FA4JR*.

So i annan. Sa bann keksoz, i dan Lalwa, i bezwen ganny fer. E nou, nou reazir senpleman letan Minister Lanplwa i konfirm sa *redundancy*. E tou le fason osi, parey taler ti annan en kestyon lo letan nou peye, fer sir ki sa saler i ganny re peye. Nou e sanze ant Departman Gouvernman, lenformasyon avek Departman Lanplwa. Akoz zot osi zot annan travayer ki al vwar zot e fer zot plent.

So, i en relasyon ki nou annan e nou bezwen respekte sa Lalwa *redundancy* dapre *Employment Act*. Mersi. E zis mon ti a kontan, anfen lo sa pwèn ki ou'n koz lo la, la. Mon konnen mon pa en parلمانter, me se en pti pe sa diskisyon ki

mon ti anvi annan avek *Chairman* sa komite letan nou zwenn semenn prosenn. Pou regarde ki mannyer nou kapab *reach the same objective*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, prenon an kont ki i annan dimoun ki pou *genuinely* bezwen fer *redundant* travayer akoz son konpanyen, *whatever* aktivite ki i pe fer nepli annan legzistans la an se moman e i pa kapab gard sa bann dimoun la pa pe fer naryen, eksetera. Eski ou Minister *as part of* travay ki pe fer e peyman ki pe sorti atraver sa fon, pe aktivman regarde oubyen met an plas striktir pou regarde;- ki si par egzanp mwan mon vin devan pou fer *redundancy*, pou demann *redundancy*.

Whilst ki mon pe swiv mezir, i osi fer sir ki *the background* i ganny tyeke byen pou asire ki en travayer pa pe zis ganny fer *redundant*, akoz *redundant* savedir mon nepli bezwen ou. I pa vedir mon pe met ou deor, me mon pa bezwen ou pour lemoman.

Pa pe zis ganny fer *redundant for the sake* konmsi ki la i en moman kot ou kapab *diverts of* serten responsabilite e *FA4JR* pou *takeover* pou ou, dan plas ki ou pey sa bann *dues out of sa redundancy*. Sa i en keksoz ki mon pe fer.

E dezyenmman, eski an relasyon ek sa bann statistik ki ou pe donn nou, nou kapab ganny statistik vizavi bann *individuals* ki'n ganny peye. Nou konnen biznes pou ganny peye as en *lump sum*, me bann endividi ki pou ganny peye *across* sa biznes. Par egzanp dan domenn tourism, konbyen travayer Seselwa ki'n ganny peye.

Ou'n donn nou bann, si nou demann *figures* en pe pli pre pou nou kapab *cross check* en pti pe lenformasyon vizavi sa ki nou bann *constituents* pe dir nou. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Wi, mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Wi Onorab, mon krwar bann diskisyon ki mwan mon'n gannyen a mon nivo, dan diferan *meeting* ki nou'n fer lo La Digue, lo Praslin, lo Mahe eksetera e diferan lezot *meeting*,

e bokou *meeting*. Mon krwar ki zeneralman konpanyen, menm en *sole trader* ki anploy 2 dimoun, zot tou zot pa anvi fer *redundant* zot travayer, ou konpran? Zot oule sofgard sa. E touzour sa diskisyon i la. Donk se pour kwa ki Lalwa i la, me an menm tan parey mon'n dir, zot pa anvi dir zot travayer mon pe al fer ou *redundant* pou tel, tel rezon. Zot anvi ki Gouvernman ki fer sa atraver Minister Lanplwa.

Me sa i pa dan Lalwa. So, zot bezwen *assume* zot responsabilite. Me mon krwar zot tou, zot pa anvi fer *redundant* zot travayer. E lo ou lot kestyon, prezan in sap mwan la. Rapel mwan en pti kou Mr Speaker, silvouple.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic) _

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Ar, wi. Lo rapor, se sa. Mwan mon santi ki nou bezwen, nou pou donner plis detay e par egzanp, nou'n koz lo sa bann kategori biznes tourizm ou konpran? Parey nou dir lotel. Nou a mete, gran lotel tan. I annan 5, sepa 6, i annan 20.

Otan larzan. *Guest house*, fason nou ale. *taxi*, dan transportasyon. Nou pou mete *taxi*. Nou'n asiste 350 *taxi*, nou'n refiz 20 *taxi*. Ou konpran mwan? Mon krwar koumsa ki nou merit san *vouloir être* an defo Lalwa. Oubyen nou kapab *print* en *booklet* e met non tou konpanyen, tou dimoun.

Nou, nou pou annan sa detay avek nou. I pou egziste dan nou *database*. Oditer Zeneral li, i pou annan akse avek sa. Be ki mannyer nou difiz sa lenformasyon piblikman. Mon krwar i merit en refleksyon pli aprofondir ki nou pou diskite. Ou konpran? So, be mwan mon krwar ki mwan mon *ok* pou donn *car hire*. Nou'n asiste 30, nou'n refiz 5. *Or whatever, something like that*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Wavel Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Mon premye kestyon i al koumsa, bann *sole traders*, bann biznes ki'n fer *appeal* pou Avril, Me ek Zen, eski zot pou ganny *back pay*?

Mon 2enm kestyon i en pti pe dan laliny ki Onorab Hoareau in demande kot i konsern sa lasistans finansyel

ki *more or less* en *salary Grant* ki sipoze al pou pey travayer dan bann diferan biznes. Sa larzan ki *FA4JR* pe pey dan kont sa bann biznes, sa bann labank komersyal, i en *salary Grant*. I en *wage Grant*. I pa en reveni ki pe antre dan sa biznes. I larzan Gouvernman ki'n ganny aprouve par Lasanble Nasyonal pou pey saler sa bann dimoun. Sa bann diferan travay dan tou sa bann biznes.

E mon konsern, mon santi poudir Gouvernman pa pe fer ase, *I don't know*, antre dan en konversasyon ek en dyalog pli serye ek Labank Santral, pou get ladan. Akoz la ki pe arive la deor, se en bon pe travayer pa pe ganny peye. Akoz sa larzan ki'n ganny peye dan kont sa bann antite, sa bann biznes pou al pou travayer, pa pe arive kot travayer akoz labank pe sezi. Prezan i annan en kantite travayer la deor pa pe ganny peye.

E menm si zot pe al pli devan kot *ASP* pou ganny lezot lasistans, zot pa pe gannyen akoz zot in ganny dir poudir sa larzan in fini ganny pey dan kont sa biznes. Me an realite labank pe sezi sa larzan ki pe fer ki plizyer dimoun deor pa pe ganny en bouse manze.

Alor, mon kestyon, eski Minis pa santi ki zot merit antre

dan en dyalog pli serye avek *Central Bank*?

Mon 2em kestyon i kot i konsern bann kriter ki zot pe servi pou pey serten bann biznes. La mon pe mazin parey bann mizisyen. E mwan, lo mon zil Praslin, mon annan en kantite mizisyen, en kantite *band* e sa bann *band*, bann ki'n ganny asiste zot in ganny asiste lo baz Kontra. Bann Kontra ki zot annan avek bann Lotel, bann *Casino*, bann restoran.

Be i annan bokou sa bann *band*, sa bann mizisyen ki zot napa Kontra avek lotel zot, zot in *more or less* fer en *verbal agreement* avek bann restoran, sa bann lezot letablisman touristik. E alor ler zot in *apply* pou lasistans, zot pa'n gannyen lo sa baz ki zot napa kontra.

Mwan mon kestyon i eski zot pa kapab servi bann lezot kriter? Konmsi rod en lot fason pou konsider pou asiste sa bann dimoun. Akoz *right now*, parey dan en *band* i kapab annan, i annan plizyer mizisyen, plizyer santer ladan e bokou sa bann pe ganny kit ater, zot pa pe ganny naryen. Alor Minis, eski ou kapab konsider sa bann dimoun dan sa bann kategori. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab lo ou premye kestyon lo *back pay*. I pou gannye si efektifman *appeal* i *award* li sa *rejection* ki i ti gannye lo *FR4JR* pou Avril. Prezan i pou ganny Me, i pou ganny Zen e apre i pou kontinyen. Selman *the trigger* se ki sa *appeal* i bezwen revers sa desizyon.

Bon, lo labank. Mwan mon krwar ankor meyer fason nou prosede, si ou annan en ka spesifik les mwan konnen. Akoz nou, nou pa ankor gannye sa. Nou'n gannye en ka kot en kont ti'n ganny *freeze* par Lakour e nou'n bezwen fer demars pou dir get sa, nou pe al fer en peyman, me sa peyman se pour saler. Donk demann Lakour pou tir sa *freezing order* ki ti annan lo sa kont. Pou permet ki sa larzan pa ganny *frozen*, ki sa larzan i ganny servi pou peye.

So, si ou annan en ka spesifik i bon ou les mwan konnen. Oubyen si i annan plizyer ka, *please* les mwan konnen.

Alor, mizisyen parey bokou lezot biznes. Ou konnen i annan 3 kriter. Premye kriter se son *bank statement*. Alor,

nou pou vwar bann larzan ki'n antre dan son kont eksetera. Sa i enportan. Dezyenm se son *tax* avek *SRC*. Sa osi nou bezwen tenir sa an kont e apre definitivman Kontra avek Lotel i enportan. E la ankor parey nou'n dir ek *taxi* drayver, i menm parey ek mizisyen. I annan mizisyen pa'n ganny bokou, me i annan mizisyen tou son zafer i annord e menm lo Praslin nou konnen i annan mizisyen ki'n ganny bokou plis.

So, vwar la mannyer sa i marse. Ou konpran? So, i en sistenm ki ase, i transparan. So, si ou annord. *The message is* aranz ou biznes, met li annord. Sanmenm tou ki nou anvi dir. Si ou fer, nou pas ankor dan en *COVID*, fotespere zanmen. Omwen tou zafer i annord. Tou nou bann *tax payer* i pey en pti larzan e Gouvernman i pare pou asiste parey nou ep fer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

En dernyen pti kestyon Mr Speaker. I annan plizyer biznes ki zot pa ankor ganny peye zot larzan pou Zen. Mon kestyon i

ki *deadline* ki zot pou fini fer peyman pou mwan Zen? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Wi, mon krwar ki ankor. Bann serten bann aplikasyon pou Zen, komite pe regarde. Mon krwar zot in fer apepre 79 oubyen 80 la. I annan ankor en pe e zot pou fini Vandredi. So, le moman sa i fini, si zot pase, pareyman a ganny fer le pli vit posibil. E pou Zilyet, nou pou donn-. Nou pou fer en *Press Conference* semenn prosen, kot nou pou donn en pe plis lenformasyon. E la osi nou oule ki bann aplikasyon i antre a en serten *deadline* pou nou *process*. E *deadline* pou le 24 Zilyet, pou nou nobou kapab peye avek lafen Zilyet. Koumsa napa bann gran retar ki nou ti annan o mwan Avril e en pe o mwan Me. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Egbert Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis. Minis kot i konsern sa bann *loan*, i annan en pledwari pe ganny fer par sa

bann *biznes*, sirtou ki relye avek *tourism* la. Sirtou parey bann *boat charters*, bann ki *taxi operator*, bann ki pe fer *tour guide*. Si Minister premyerman an vi ki zot in *apply* pou *holiday payment* ki zot in resevwar pou 3 mwan, pou get dan posibilite pou annan en negosyasyon avek zot premyerman pou vwar ki mannyer zot a kapab *at least* ganny en *extension* pou zot kapab, anmezir ki keksoz i kapab amelyore pou zot.

E dezyenmman kot i konsern sa *loan* ki zot kapab gannyen avek labank atraver Labank Santral. Sa bann *biznes* i santi poudir i annan en pti pe konplikasyon. Zot ti a kontan ki Minister Finans i tyonbo zot lanmen e senplifye serten keksoz pou zot kapab ganny akse ek sa larzan, an vi ki sa *loan* pou en to favorab ki zot kapab kouver en pe zot bann det ki zot deza annan egziste.

Minis, sa i en pledwari ki zot pe demande pou sey senplifye, akoz zot pe ganny en pe *bottleneck* ladan. E dernyerman Minis. An vi ki sa kriter i pe ganny revize, bann kriter pe ganny revize, eski Minister Finans pe mazin osi revwar sa *capping* ki zot in mete an term saler salaryal pou sa bann dimoun, ki dan sa bann

departman;- Seselwa ki pou kalifye.

Eski pou annan en revizyon ouswa i pou annan en logmantasyon, ouswa pou annan en diminisyon ladan? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker. Bon, nou ava kontinyen diskite avek Labank Santral, avek bann labank. Parey ou konnen nou, nou rol dan sa *loan* se garanti o ka ou sa aplikan i *default* lo sa 500milyon *loan* ki mon'n koz lo la pli boner, kot i annan zis 8 ekek milyon ki'n ganny pran ziska ozordi. Gouvernman i garanti repeyman 70poursan sa *loan* an ka i annan en *default*.

I en gro risk ki nou pe pran. So, aköz sa nou pe demande ki sa aplikan i annord. I pa anpes nou re negosye, regarde kwa ki nou kapab fer, dan bann ka ki ou'n fer sa pledwari avek mwan ozordi.

An sa ki konsern *capping*. *Capping* i R30mil pou saler e nou pa pe sanze. Pour lemoman nou pou regarde letan nou pou konmans prosesis Bidze 2021. Konteni ki nou

annan nou en eleksyon devan nou. Kan nou pou donn bann *guidelines* pou Bidze. Nou'n komans travay lo la, nou annan serten lide. Me i enportan ki ankor la ki nou respekte Lalwa. So mon pa kapab dir ou plis ki sa. Si nou pou fer monte *capping*, mon pa krwar. Si nou pou fer li desann, non, nou pou gard li parey pour lemoman. Sel konfirmasyon mon kapab donner, nou pou gard li koumsa pour lemoman. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Minis mersi pou ou larepons. Zis baze lo sa premye larepons ki ou'n donn mwan an term sa bann *loan* la. Eski zot pe mazine. Aköz ler sa dimoun i al kot sa bann lenstitisyon finansyel, i pa vedir Minister Finans pou konn deswit si sa bann aplikan i annan 10, se labank li menm si napa larzan i demann avek Labank Santral. Eski zot pe mazin petet mekaniz transfer lenformasyon ase vitman, pou zot konnen ki pe pase, konbyen dimoun ki pe vin devan pou *apply loan* ase vitman. Pou zot pran bann aksyon nesese parey ou pe dir,

soulaz zot parey mon pe demande. Mersi.

MR SPEAKER

Minister.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab, parey ou konnen i annan en *Credit Information System* lo tou endividi oubyen lakonpanyen. I *common* sa e bann labank i servi sa toultan. Setadir, ou lib pou ou al dan sa labank ozordi, demen ou al dan sa lot labank laba. Eksetera. Me zot annan sa *credit worthiness*. Mon pa konnen egzaktaman mannyer i apele. *Credit Information System*. I koz ek kanmarad. So, si ou en bon kliyan, tou labank pou konnen ou en bon kliyan le moman ou debark kot li. So, sa i otomatik. E premye keksoz ki zot pou fer, zot pou pey sa bouton pou regard sa avan. Apre nou ava annan diskisyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEKAER

Mersi Minis. Onorab Ramkalawan.

HON WAVEL RAMAKALAWAN

Mersi bokou Mr Speaker. Mon krwar nou'n kouver en kantite. Mr Speaker, premyerman mon

ti ava kontan retourn ankor lo an relasyon avek sa ki Onorab Aglae in demande lo *capping*. Tou lenformasyon ozordi i avek Minister Finans e vi ki sistenm in sanze la, apartir le 01 Zilyet. Eski Minis i kapab dir avek nou par egzanp konbyen Seselwa i annan dan Sekter Tourizm ki pe resevwar plis ki R30mil. E mon lestimasyon i pa en gran kantite Seselwa, i en pti git. Kekfwa en 15, 20.

E alor baze lo la, eski e lekonomi ki zot pou fer avek peyman bann etranze, eski Minis pa krwar ki poudir zot devret ogmant sa *capping* pou garanti lapey sa bann Seselwa ki'n fer byen e ki'n kapab ariv dan sa bann pozisyon ki zot pe okipe ozordi.

Dezyenmman, Mr Speaker an relasyon avek lapey bann etranze, mon krwar ki i annan 2 sityasyon la, i annan etranze ki zot *GOP* i ankor valid e alors zot pe travay avek sa biznes. Me i osi annan bann etranze ki zot *GOP* in *expire*. Alor eski Minis pa krwar e avek bann sityasyon la, parski kantmenm, nou bezwen annan en leker konpasyon. Avek bann sityasyon kot bann serten etranze zot *GOP* pou'n *expire* e zot pou ankor isi. Eski Minis pa a krwar ki i devret annan en sityasyon, i devret annan en

mechanism kot serten sa bann etranze zot kontinyen ganny en lasistans ziska ki zot kapab ganny rapatriye dan zot pei. Mon pe met sa devan ou.

Mr Speaker, mon pou osi demann Minis an relasyon ek *taxi*. Parski mon'n tenir en dyalog avek omwen en *taxi driver* lo Praslin ki li in ganny rezete. I ti ganny rezete, menm si in fer *appeal*, zot in demann li kont labank, tousala, i pa'n zanmen gannyen. I annan 3 zanfan. Konmsi in pas dan *hardship*, menm si zot pa'n donn li in pas dan vreman *hardship*.

E alors mon pe demande, eski avek sa nouvo sityasyon ki pe ganny prezante la, eski sa bann *taxi drivers* ki'n ganny rezete e ki parey non konnen Lendistri Tourizm ozordi i lo zero. Eski zot pou re ganny konsidere e zot pou ganny sa lasistans?

Mr Speaker, letan Minis in nonm *SETS*. Plizyer repriz in nonm *SETS*. Mon ti ava kontan demann Minis si i ti ava kapab dir nou, parski in donn nou garanti ki poudir pa pe pran larzan, ensidswit, tou sa bann zafer. Me mon ti anvii konnen si Minis e parski zot *involve* dan bann zafer *COVID* ek sa komite, lasistans sirtou. Ki lenstriman legal. Anba ki lenstriman legal

ki sa *SETS* in ganny etabli? Konmsi donn nou sa. Parski mon vwar *Board* in ganny nonmen, *CEO* in ganny nonmen. Be ki son lenstriman legal? Parski mon krwar i enportan pou nou konnen.

E eski Minis i kapab osi dir nou. Par egzamp sa lakonpanyen ki mon krwar Minis ti dir nou in ganny plis larzan. 3milyon ti ganny lasistans. R3milyon *monthly*. Sa ti dan premye fwa ki ou ti vin isi dan Lasanble. I ti gannyen li pou Avril, 3milyon. Eski Minis, si ou annan sa lenformasyon, la avek ou. Ou kapab dir avek nou, avek sa restriktirasyon ki pe arive, par konbyen konmsi ki pou nouvo sonm ki sa lakonpanyen pou gannyen. Sa lotel pou gannyen konpare ek son 3milyon ki i ti gannyen avan. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Lo premye keston. Annefe mon a pran premye keston avek 2enm ansanm. Mon'n ekout ou. Wi nou konnen plizyer Seselwa ki dan biznes, dan konpanyen ki ganny plis ki R30mil. E mon

ava met li lo azanda pou nou regarde ki mannyer nou kapab konsider sa *request* ki'n fer. E mon krwar 2enm keksoz i aplik parey pou peyman en saler a serten ekspatriye ki ankor isi. Me sa konpasyon ki Gouvernman ti pran, se ki nou ti *extend* sa bann *GOP*, san fer peye. Nou pa ti oule konplik lavi dimoun plis ankor. Fer prosedir *and so on*, nou ti zis *extend free of charge* sa *GOP*. Ziska kan ki bann *border* in ouver, zot kapab ganny rapatriye si ou pe ganny rapatriye *and so on*. E menm si zot ti reste dan lanplwa, nou pa'n fer peye sa *GOP*. Sa ti sa kote imen ki Gouvernman ti *extend*.

Lo kote drayver *taxi*. Wi, mon osi mon konn plizyer ka spesifik. E parey mon ti deza dir, i annan *taxi* drayver kan nou'n demann zot donn nou zot *bank statement*, zot pa'n oule. Ziska ozordi zot refize donn nou. So, sa mon pa kapab antre ladan. Me dan sa ka ki ou pe mansyonnen, mwan osi mon okouran sa ka akoz in vin devan mwan, in monte desann pou en pe letan.

Me letan nou'n verifye, nou'n vwar ki efektifman sa ka ti napa *license*. Pa ti pey *license*. So, i ti pe monte, i ti pe al lo *Airport*, i ti pe anmans

touris, i ti pe monte desann. Napa *license*. So, nou'n dir avek sa msye, ki mannyer nou kapab asiste ou, ou napa *license*? E sa osi i en kriter. Nou dir fodre ou anrezistre, ou annan en *license*. So, ou konnen ki'n arive, in ale in pey sa *license, no question asked*. Pey *license*, apre i demann son lasistans. E ou konnen ki nou'n fer, nou'n re *asses*, eksetera.

E parey nou dir, nou get Me ek Zen e la nou pe asiste li an Zen la. So, i pe ganny asiste. In koriz son fot li menm, me selman koz laverite ek mwan zot. Toultan zot dir mwan mon manter, mon vin isi mon lalang. Be i vin en nespes fleo. Ou konpran? Be sa boug, mon ti pe al servi en lot non. Sa boug i kapab fer en keksoz koumsa ek mwan? Bon, tout le fason la li i annord e i a kontinyen koman en *taxi* drayver. I a ganny Zilyet, an desandan e i a degrengole ziska Desann.

SETS en bon kestyon ki ou'n poze. Akoz ou vwar pou nou kapab pey saler avek desizyon Lasanble lo sa sibvansyon ki nou pe gannyen. Nou bezwen pey li dan en konpanyen ki anploy dimoun. Akoz saler se en konpanyen ki anploy dimoun. So lala son baz legal. Nou'n kree sa

konpanyen akoz nou pe anploy dimoun pou nou kapab benefisye legalman, avek sa desizyon Lasanble. So vwala son legalite Mr Speaker.

Alor lot kestyon. Sennla ki ti annan R3milyon la, melanze, Li nou'n fer kalkil. Me *c'est a* li parey mon'n dir, *c'est a* li pou li anvoy son *payroll* kot nou. Tir son bann etranze nou a verifye. Me sonm ki nou, nou annan la i 1.3 milyon. *Ok?* I annan en lot ka kot i 5.65 milyon, i pe tonm 1.6milyon. Alor ankor in montre ou ki bokou sa bann konpanyen lotel, zot ti pe favoriz etranze dan en gran fason.

E la nou'n vwar e bokou nou bann Seselwa ki nou'n depans bokou larzan parey toultan nou'n dir isi. R1 milyon pou en etidyan *SHTA* avek *Shannon Collage*, eksetera. Pe trimouse pou li ganny en louvraz. Me vwar la nou vwar, ou pou vwar Mr Speaker. So vwar la, annou re met sa bann sif antet. 5.2 milyon in ariv 1.6 e 3milyon in ariv 1.3. Vwar la *lord du jour*. Mr Speaker, mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Yes, mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon premye komanter ki kestyon plito. Ki sot dan mon latansyon, se lefe ki baze lo sa dernyen *statement* ki Minis in fer. Konmsi pou regarde ki mannyer ki annan en kantite pti biznes, ti pti biznes Seselwa e bann pti biznes ki pa'n ganny en lasistans pandan sa 3 mwan. Me selman lo lot kote, bann ki gro parey sennla dernyen ki ou'n donner, in ganny 5.2milyon e la aprezan pe desann 1.6milyon.

Alor, mon demande be eski zot pa kapab regard ankor, pou al ver sa bann pti biznes ki zot pe soufer e bann travayer pe soufer. Konmsi pou donn zot en lasistans, silvouple.

Parske menm parey, letan ou'n al La Digue, ou'n al Praslin. Mon konnen ki poudir i annan e bann let ki ou'n gannyen, tou bann keksoz. *I mean* Christopher ki'n vin kot ou. Mon konnen ki ou'n koz avek. Praslin, ki i pa'n ganny sa lasistans. E in soufer an konsekans. Son bann travayer in soufer. Alor pou regarde ki mannyer i kapab regard sa ankor.

Be i osi annan sa size ki'n monte oparavan. An relasyon avek bann biznes, parski sa larzan zot ti transfer direktman dan kont sa biznes.

E aprezan labank li in sezi sa. Be sa i en *issue Human Right* sa. Parski sa larzan, i pa ti pou sa biznes sa. Me sa larzan ti pou travayer. Mon pa'n sezi si ou'n vreman reponn sa. Me si ou'n fer li ou ava ... Konmsi, ki Gouvernman in fer, ki reprezantasyon ki zot in fer vizavi labank pou dir, be zot napa drwa sezi sa larzan menm si i lo non sa biznes, i sorti dan sa komite parski sa larzan i sipoze pou sa travayer.

Aprè finalman Mr Speaker, sa larepons ki Minis in donnen an relasyon ek *SETS*. Sa baz legal. Mon krwar i annan en problem la. Baze lo lefe ki Minis ou'n dir nou ki Gouvernman ki'n form sa lakonpanyen. E byensir i bezwen Gouvernman parski se Gouvernman ki'n nonm son *Board* avek Mr. Aubrey Lucas koman son *Chairperson*. *Chairperson Board*. In nonm tou bann manm *Board* e apre Gouvernman ki'n *CEO* sa *Board*.

Eski Gouvernman in zis form en paraetatik? Parski si ou ti pe form en lakonpanyen, si ou ti pe anbous en lakonpanyen prive ou ti pou bezwen annan en form *tender* pou regard lekel ki pou kapab met devan e ou ava annan tou ou bann kriter. Me mon krwar

Mr Speaker, Minis i bezwen re konsider sa.

E mon ti ava dir li ki mwan dan mon, letan mon pe regarde mon krwar ki sa lakonpanyen ki'n formen. Son baz legal, mon pa en Avoka, i annan bann Avoka ki la, son baz legal i pa vreman solid. Parski i pa ni en paraetatik e lo lot kote, i pa ganny *set up* anba en Lalwa. Si i ti'n ganny *set up* anba en Lalwa ki poudir i ava annan en *Board*, sa en lot zafer. Be *SETS* i napa en baz legal, i pa'n ni ganny etabli atraver en *S.I.*

E en *S.I* ancor enn fwa i al avek en Lalwa. E pou ou donn li sa larzan, Mr Speaker, i bezwen annan en laliny dan Bidze ki dir pou *SETS*. Be la ki manner zot in fer, zot in *bypass* tou bann keksoz. E alors mon ti ava kontan Minis, si ou ti kapab donn nou en leksplikasyon. E krwar mwan Mr Speaker, mon pa anvi teroriz Minis. Mon pa anvi teroriz ou Minis. E alors konmsi, pran ou letan e donn nou en larepons. Mersi Bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Wi, Onorab. Sa ka spesifik ki ou'n mansyonnen lo Praslin, mon okouran e mon ti rekomann avek sa biznes pou *appeal*. *Appeal* in rezete e toudswit nou'n rekonsider atraver *FA4JR* Me, Zen, in ganny aprouve e donk li in retourn dan lord, in kontinyen. So, vwala par ler bann keksoz ki nou bezwen fer menm a nou nivo akoz nou annan sa konpasyon pou fer sir keksoz i ganny fer korekteman.

Parey mon ti dir avek ou Onorab Woodcock, si i annan bann ka spesifik kot bann labank in sezi larzan saler travayer, mon ti a kontan ganny met okouran pou mwan *take up* avek zot. Akoz parey mon'n dir, i annan en ka kot mon konnen ti annan en *Court Order* pou *seize* kont labank en biznes. Me sa saler ki ti pe al ladan ti pe al ganny *seized*. E nou'n fer donn en lot *Ruling* pou omwen sa larzan pa ganny sezi. So, i annan bann posibilite ki nou kapab servi pou nou nobou regle sa bann problem.

Bon si nou'n pey 5.2 milyon en lakonpanyen e nou pou kontinyen fer nou bann analiz. E si nou vwar ki *we were misled along the way*, parey mon ti deza dir, i pou bezwen rann sa larzan. I pou bezwen

rann nou sa larzan. Akoz nou napa letan la. Ou konpran, e menm en moman donnen ti dir fer *self-declaration*, eksetera. Ozordi nou ti'n anfonse ek *self-declaration*. E la nou annan lenformasyon pou permet nou pli tar pas lo serten sa bann sityasyon, e si zot in ganny sa malapropo atraver bann fo deklarasyon ki zot in fer;- zot pa'n donn sifizaman lenformasyon atraver deklarasyon, nou pou demann zot re donn sa larzan. So, sa i kler.

Alor, pou *SETS* Mr Speaker, *SETS* i en konpanyen komersyal ki'n ganny kree par Gouvernman. Ou annan rezon. I en konpanyen ki egziste apartir le 01 Zilyet, ziska le 31 Desanm. Tou larzan ki sorti dan Bidze i al pou peyman saler bann Seselwa ki'n ganny fer *redundant*, ki *SETS* pe *manage* a leksepsyon ki nou bezwen rod en saler pou pey Mr Guy Morel. Sanmenm tou. So, i napa lot lenplikasyon bidzeter. Lo prezan son legalite, mwan osi mon pa en Avoka. Me mwan mon krwar ki lafason ki nou'n fer li i le sel fason ki nou kapab fer li, san *vouloir* al an kont desizyon Bidze ki ti ganny pran isi a lokasyon sa larzan ki zot ti donn nou permisyon e zot ti vot pour. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Yes, Onorab Ramkalawan.

HON WAVEL RAMKALAWAN

Mr Speaker, mon zis anvi demann Minis eski sa lakonpanyen i anrezistre kot Rezistrar?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

HON WAVEL RAMKALAWAN

E ki son bann fason pou fer son bann *auditing*, tou son bann zafer. Parski i en lakonpanyen Gouvernman e i sipoze tonm dan *purview FPAC*.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Wi, mon'n konsilte avek SS. SS i dir mwan zot in ganny anrezistre e zot pou *come anba purview FPAC* koman en konpanyen. Non, *anyway* nou ava regard sa detay, me vwala, mwan lenformasyon ki mon'n gannyen la. Nou, nou pa la pou fer okenn manboulouk. *So, get me right.*

MR SPEAKER

Mersi Minis.

MINISTER MAURICE LOUSTAU-LALANNE

Thank you.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon, avek sa nou'n ariv a lafen sesyon pou Minis Maurice Loustau-Lalanne, *PNQ*. Mon ti a kontan remerci Minis e SS Payet e mon ti ava eskiz zot parmi nou.

(MINISTER LOUSTAU-LALANNE AND HIS DELEGATION WAS EXCUSED FROM THE HOUSE)**MR SPEAKER**

Bon, an vi ki nou pe al *adjourn* pou en *break* 30 minit e nou pou retournen apre, nou pou annan selman 30 minit. Mon sizere ki nou *adjourn* pou larestan lazournen e nou repran nou travay demen 9er bomaten si sa i *ok* avek bann Manm. Wi, i paret i annan en konsansis. So, Lasanble i *adjourn* e nou repran nou travay demen 9er bomaten.

(ADJOURNMENT)

